

Hemlös 2011

En statusrapport om det offentligas stöd till människor i hemlöshet,
med utökat fokus på unga i hemlöshet

Innehåll

Förord	3
1. Nationella politiska åtaganden.....	4
– <i>Av professor Hans Swärd</i>	
2. Hemlöshet i statistiken.....	8
– <i>Av professor Hans Swärd</i>	
3. Forskning om livssituationen för barn och unga i familjer i hemlöshet.....	15
– <i>Av professor Hans Swärd</i>	
4. Forskning om unga som rymmer eller kastas ut hemifrån.....	21
– <i>Av docent Yvonne Sjöblom</i>	
5. Kartläggning av kommunernas arbete för att bryta hemlöshet	26
6. Ung och hemlös i Stockholm – Stockholms Stadsmissions erfarenheter ..	29
7. Avslutande diskussion och förslag till åtgärder	38
Referenser	41
Appendix 1 – Grundmaterial i kommunenkät	46

Förord

Stockholms Stadsmissions årliga granskning av det offentliga Sveriges insatser mot hemlöshet belyser i år särskilt det växande problemet med barn och unga som lever i hemlöshet

Stockholms stadsmission möter allt fler unga människor som saknar bostad, och vars sociala situation är mycket utsatt. Hemlöshet drabbar barn och unga särskilt hårt. Många av dem har svårt att fullfölja sina studier, upprätthålla kontakter med vänner och är utsatta för ökad risk för våld och missbruk.

Hemlösheten i Sverige har ökat sedan slutet av åttiotalet. De mätningar som gjorts tyder på att hemlösheten är etablerad på en nivå kring 10 000-15 000 personer. I Stockholm levde 2 982 människor i hemlöshet enligt den mätning som gjordes 2010. På Stockholms Stadsmissions boenden och verksamheter möter vi dessa människor, som ofta lever i utsatthet även av andra skäl än enbart bostadslöshet. Det kan vara personer som lever med missbruk eller kriminalitet, som kanske försöjt sig genom prostitution, som lever under hot från sina familjer eller har psykiska problem.

På nationell nivå togs det senaste politiska initiativet för att bryta utvecklingen 2007 då regeringen inledde en nationell strategi mot hemlöshet, som löpte fram till 2009. Strategin har utvärderats av Socialstyrelsen och resultaten är nedslående. Strategin mynnade huvudsakligen ut i kunskapsuppbyggnad och dialog mellan myndigheter. Få projekt har kunnat visa konkreta resultat för de drabbade.

Särskilt oroande är att det sedan hemlöshetsstrategin löpte ut i december 2009 inte finns någon fortsättning på detta arbete på nationell nivå. I stället för att växla upp den verksamhet som inte var tillräcklig, har regeringen valt att växla ned.

Kapitel 1, 2, och 3 i rapporten är skrivna av professor Hans Swärd vid Lunds universitet. De beskriver nuläget i den aktuella politiken mot hemlöshet nationellt, omfattningen av hemlösheten med fokus på unga, och befintlig forskning kring situationen för barn och unga som lever i familjer i hemlöshet.

Kapitel 4 är skrivet av docent Yvonne Sjöblom och ger ett forskarperspektiv på en specifik grupp som sällan syns i statistiken, nämligen unga som rymmer eller blir utkastade hemifrån.

I kapitel 5 redovisas resultaten av en nationell enkät om kommunernas arbete mot hemlöshet och vilket stöd människor i hemlöshet erbjuds.

Kapitel 6 redogör för Stockholms Stadsmissions erfarenheter av arbetet mot hemlöshet i Stockholm, med fokus på ungas situation. Regeringen betraktar enligt egen utsago hemlösheten som en fråga huvudsakligen för kommunerna, och Stockholm blir alltså en fallbeskrivning av hur det kommunala arbetet för att bekämpa hemlöshet fungerar.

Kapitel 7 ger avslutningsvis ett antal förslag på politiska åtgärder för att minska hemlöshet och bättre stödda människor som lever i hemlöshet. Dessa förslag bygger både på erfarenheter från forskning och från praktisk erfarenhet i Stockholms Stadsmissions verksamheter.

Stockholms Stadsmissions förhoppning är att den här rapporten ska ge mer ljus åt den dolda hemlösheten och situationen för människor som lever i utsatthet och som annars sällan syns, inte ens som siffror i statistiken. Vi hoppas också att rapporten kan bidra till en debatt om hemlöshet och hur hemlösheten bland unga kan minska både i Stockholm och i övriga landet.

Marika Markovits

Direktor Stockholms Stadsmission

1. Nationella politiska åtaganden

Av professor Hans Swärd

Sammanfattning

- Flera FN-konventioner som Sverige har ratificerat slår fast individens rätt till en bostad. Barnkonventionen slår fast att alla barn, utan undantag, har rätt till social trygghet och stöd i utvecklingen.
- Utvärderingen av regeringens hemlöshetsstrategi som löpte 2007–2009 visar att strategin haft små positiva effekter på hemlösheten i Sverige.
- Sedan strategin avslutades 2009 har få politiska initiativ tagits på nationell nivå. Regeringen ser hemlösheten som en fråga för kommunerna.

Barn och ungas rättigheter

Sverige har ratificerat flera FN-konventioner om barn och ungdomars rättigheter. Inom EU finns också överenskommelser som Sverige förbundit sig att följa.

I artikel 11 i den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter har de länder som ratificerat konventionen skyldighet att tillförsäkra "rätten för var och en till en tillfredsställande levnadsstandard för sig och sin familj, däribland tillräckligt med mat och kläder, och en lämplig bostad samt till ständigt förbättrade levnadsvillkor." Enligt artikel 12 i konventionen har var och en rätt till bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa.

Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter ska staten tillförsäkra varje barn utan undantag vissa rättigheter, däribland rätten att förvärva ett medborgarskap, rätten till bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa, rätten till utbildning och rätten till social trygghet och stöd i utvecklingen samt rätten att göra sin röst hörd i sammanhang som berör barnet. Bestämmelser som ska tillgodose barnets bästa har införts i lagstiftningen, till exempel socialtjänstlagen, föräldrabalken och utlänningslagen.

Den 1 december 2010 godkände regeringen *Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige* (prop. 2009/10:232). Strategin innehåller en rad principer för att stärka de rättigheter som tillförsäkras enligt barnkonventionen. I strategin framhålls att kommuner och landsting har ansvaret för verksamheter som har med barns levnadsvillkor och deras rättigheter att göra och att det behövs samverkan och bättre styrning för att uppnå målen.

EU:s fattigdomsbekämpningsprogram bör också komma att påverka förhållandena i Sverige och andra medlemsländer. Det gäller EU:s nyantagna strategi för fattigdomsbekämpning i EU 2020. Hemlöshet ses här som en del av den extrema fattigdomen i Europa. Denna strategi är en förlängning av den så kallade Lissabonstrategin. Vid det europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 beslutade man att EU skulle bli världens mest konkurrenskraftiga ekonomi. Samtidigt beslutades att medlemsländerna ska vidta åtgärder för att på ett avgörande sätt försöka att utrota fattigdom. I den skriftliga förklaringen från 2010 i enlighet med artikel 123 i arbetsordningen om en EU-strategi mot hemlöshet konstaterar man bland annat att hemlöshet fortfarande drabbar människor i alla EU-stater och är ett oacceptabelt brott mot de grundläggande mänskliga rättigheterna och uppmanar medlemsstaterna att ta fram effektiva nationella strategier i enlighet med riktlinjerna i den gemensamma rapporten om socialt skydd och social integration som antogs i mars 2010 och som del av EU 2020. Även om man har lite annorlunda syn på hemlöshet i de här dokumenten och närmast räknar uteliggare och härbärgesboende får man ändå se det som en uppmaning till medlemsstaterna att arbeta med kvantitativa strategier för att bekämpa hemlöshet.

Socialtjänstlagens (SoL) begrepp om skälig levnadsnivå och goda levnadsvillkor ger till exempel dem som lever på försörjningsstöd rätt till bostad enligt de tolkningar som gjorts av uttrycken ”skäliga levnadsvillkor” och ”goda levnadsvillkor” som förekommer i SoL.

Regeringens hemlöshetsstrategi 2007–2009

Hemlöshetspolitiken har inte på något radikalt sätt ändrat inriktning det senaste decenniet, utan följt den kurs som har lagts fast redan tidigare, där huvudansvaret för insatser mot hemlöshet ligger på kommunerna. En översikt av denna politik och den forskning som bedrivits under samma period finns i förra årets rapport, Hemlös 2010, från Stockholms Stadsmission.

År 2007 presenterade regeringen en samlad strategi för arbetet mot hemlöshet under rubriken ”Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar – en strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden”. Syftet med strategin har varit att skapa en struktur åt arbetet med människor i hemlöshet.

Strategin byggde på fyra mål.

Mål 1

Alla ska vara garanterade tak över huvudet och erbjudas fortsatta samordnade insatser utifrån individuella behov.

Mål 2

Antalet kvinnor respektive män som är intagna eller inskrivna på kriminalvårdsanstalt, behandlingsenhet, har stödboende eller vistas på hem för vård eller boende (HVB) och inte har ordnad bostad inför utskrivning ska minska.

Mål 3

Inträde på den ordinarie bostadsmarknaden ska underlättas för kvinnor respektive män som befinner sig i boendetrappor, träningslägenheter eller andra former av boenden som tillhandahålls av socialtjänsten eller andra aktörer.

Mål 4

Antalet vräkningar ska minska och inga barn ska vräkas.

Socialstyrelsen fick i samband med strategins tillkomst i uppdrag att i samråd med berörda myndigheter och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) leda, samordna och koordinera ett fortsatt arbete mot hemlöshet samt att motverka vräkning och hemlöshet bland barn. Myndigheterna har under arbetet med strategin fortsatt att stimulera metod- och kunskapsutveckling och publicerat en rad skrifter. Dessutom har Socialstyrelsen fördelat omkring 50 miljoner kronor till olika utvecklingsprojekt i kommunerna som stödjer de olika målen i regeringsstrategin.

Arbetet med hemlöshetsstrategin har letts av en styrgrupp från Socialstyrelsen, Boverket, Kronofogdemyndigheten, Kriminalvården samt (SKL) med Socialstyrelsen som samordnande aktör. Den mest omfattande insatsen har varit att ge ekonomiskt stöd för ”att på bästa sätt stötta och stimulera de lokala aktörerna i sitt arbete”. Detta har skett genom cirka 46 miljoner kronor till lokalt utvecklingsarbete i 23 projekt i 16 kommuner. Två utlysningar skedde under 2007–2008, vilka lockade cirka 80 ansökningar.

Därutöver har Socialstyrelsen arbetat med att utveckla statistik kring hemlöshet, att genomföra kartläggningar samt ta fram kunskapsstöd.

De lokala utvecklingsstöden har varit kopplade till de fyra målen i regeringens hemlöshetsstrategi. Regeringen ser till stora delar hemlösheten som en kommunal angelägenhet.

Socialhögskolan vid Lunds universitet har mellan december 2008 och februari 2011 arbetat med att utvärdera regeringsuppdraget "Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar". Denna utvärdering har nyligen slutförts (Denvall m.fl. 2010; 2011).

23 projekt i 16 kommuner har utvärderats. Tio av satsningarna relateras till endast ett av målen i regeringens hemlöshetsstrategi, fem till samtliga fyra mål och resterande åtta till två eller tre av målen i regeringens strategi. Sammanlagt var 18 av de 23 satsningarna relaterade till det fjärde målet och flertalet av dem arbetade med vräkningsförebyggande arbete bland barnfamiljer, genom aktivt uppsökande arbete, skuld- och budgetrådgivning, förebyggande ekonomisk rådgivning, systematiska samverkansformer mellan myndigheter, till exempel mellan socialtjänsten och kronofogdemyndigheten eller mellan olika avdelningar inom socialtjänsten. Inget av projekten har varit speciellt inriktat mot ungdomsgruppen 18–21 år, inte heller mot papperslösa eller EU-medborgare. Däremot har stor uppmärksamhet ägnats vräkningsförebyggande arbete för barnfamiljer.

Mer övergripande konstaterar utvärderarna att det är frågan om småskaliga projekt med begränsade personella och ekonomiska resurser. Ett problem har varit projektformens känslighet för organisatoriska förändringar, särskilt när de externa medlen tar slut. Projekten har kunnat ge stöd till enskilda personer men utvärderarna kan inte se att de medverkat till att minska hemlösheten inom de kommuner som de verkar i. De kommuner som arbetat med vräkningsförebyggande arbete har till exempel enligt kronofogdemyndighetens statistik inte minskat vräkningarna i större omfattning än de kommuner som inte haft sådana projekt. En del projekt har varit inriktade mot att förhindra vräkningar av barn och familjer. Det är svårt att hitta belägg för att det har lett till att antalet vräkningar minskat, om man ser till kronofogdemyndighetens statistik. De kommuner som haft sådana projekt har ingen större minskning av antalet vräkningar än de kommuner som inte haft sådana projekt. Uppenbart är att projekten inte kunnat minska antalet vräkningar av barn. Projekten har haft begränsade möjligheter att nå alla hyresvärdar och det är i många fall komplicerade enskilda förhållanden som försvårar möjligheten att förhindra en vräkning. Utvärderarna kan inte heller utesluta att de inrapporterade statistiska underlagen har brister, något som har påtalats från flera av projekten. Dessutom är specialkontrakt eller kommunala andrahandskontrakt mycket vanliga och ett stort antal barn bor med sådana kontrakt.

Dessutom konstaterar utvärderingen att det i Sverige inte finns några beräkningsmetoder som tar ett helhetsbegrepp på problemet och studerar alla som befinner sig i en osäker boendesituation. Det finns således i dag inga system för att ta reda på det osäkra boendet i Sverige som sannolikt är speciellt utbrett bland ungdomar. Det är inte känt hur många som bor i andrahand, är inneboende, alternerar mellan kompisar osv. Det är heller inte känt vad som händer med de hushåll som varje år förlorar sin bostad genom vräkningar, eller de som blir uppsagda och vräkningarna aldrig verkställs. Det nya lägenhetsregister som nu har ersatt folk- och bostadsräkningarna kommer inte att ge någon säker information om dessa grupper.

Man pekar också på brister i den kommunala samordningen och det faktum att det i de utvärderade kommunerna i regel saknades ordentliga strategier, med kvantitativa mål för hur man skulle komma till rätta med problemen. I de fall det fanns strategier följdes de inte upp och det blev inga konsekvenser om de inte följdes.

Aktuella politiska initiativ

På nationell nivå har det inte skett några mer omfattande initiativ efter det att regeringens hemlöshetsstrategi, som genomfördes 2007–2009, upphörde i december 2009. Någon ny strategi har ännu inte antagits, men det har skett en del utrednings- och utvärderingsuppdrag i kölvattnet av den gamla strategin. Det pågår också en del andra åtgärder – en del som har samband med strategin och en del som planerats tidigare.

De initiativ som finns från nationell nivå för närvarande är följande:

Nationell kartläggning av hemlösheten i Sverige

Socialstyrelsen gör en nationell kartläggning av människor i hemlöshet i Sverige under 2011. Resultaten av kartläggningen förväntas presenteras i december 2011.

Initiativ för att förbättra statistik och göra öppna jämförelser

Socialstyrelsen arbetar med att förbättra den officiella statistiken om insatser mot hemlöshet, och man arbetar också med ett initiativ att genomföra öppna jämförelser mellan kommunerna inom hemlöshetsområdet.

Förändring av vistelsebegreppet i socialtjänstlagen

År 2009 avlade vistelseutredningen sitt betänkande *Ingen får vara Svarte Petter. Tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten* (SOU 2009:38), vilket har lett till förändringar i socialtjänstlagens 2:a kapitel som har trätt i kraft den 1 maj 2011. Ett av de problem utredningen identifierade var att en grupp människor med åtgärder i en kommun flyttade till andra kommuner och sökte hjälp där och det hade uppstått tolkningstvister om vem som hade ansvaret, med hänsyn till formuleringar i lagen om vistelsebegreppets utformning. Lagändringen innebär bland annat att i de fall en annan kommun än vistelsekommunen, dvs. bosättningskommunen, ansvarar för stöd och hjälp, så är vistelsekommunens skyldighet att hjälpa till endast i akuta situationer (Lag 2011-328). Nu vet vi inte riktigt hur lagen kommer att tolkas, men flera remissinstanser till utredningen pekade på att människor i hemlöshet skulle få stora svårigheter att flytta till andra orter där det fanns bättre möjligheter och resurser för dem att klara sig.

Ändring i villkoren för papperslösa

Utredningen *Vård efter behov och på lika villkor – en mänsklig rättighet* (SOU 2011:40) föreslog att asylsökande och papperslösa personer oavsett ålder ska erbjudas subventionerad hälso- och sjukvård av det landsting inom vars område de bor eller vistas. Dessutom ska papperslösa personer till och med det år då de fyller 19 år erbjudas tandvård. I juni i år beslöt riksdagen att anta förslaget.

Strategi för att stärka barnets rättigheter

Den 1 december 2010 antog regeringen en strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige. Strategin består av nio principer som bygger på de mänskliga rättigheter som varje barn upp till 18 år ska tillförsäkras oavsett ålder, kön och funktionsnedsättning, samt internationella överenskommelser, bland annat artikel 2 i barnkonventionen. Strategin vänder sig till offentliga aktörer, riksdag, regering, statliga myndigheter, landsting och kommuner.

Enligt strategin bör all lagstiftning i Sverige utformas i överenskommelse med barnkonventionen. Beslut och åtgärder bör följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv. Strategin har inte varit i kraft så lång tid, men borde kunna leda till att vi i Sverige ser till att förhindra att barn blir vräkta eller att de hamnar i hemlöshet. Den bör också leda till att regering och kommuner börjar använda metoder i hemlöshetsarbetet som har vetenskapligt stöd, och att regering och kommuner arbetar med kvantitativa strategier och tydliga mål för hur hemlösheten ska avskaffas. Enligt regeringens strategi ska dessa mål följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

2. Hemlöshet i statistiken

Av professor Hans Swärd

Sammanfattning

- Brister i den offentliga hemlöshetsstatistiken osynliggör hemlöshet i utsatta grupper i samhället. Det finns otillräckligt kunskapsunderlag om antalet papperslösa migranter i hemlöshet, antalet unga i hemlöshet mellan 18 och 21 år, antalet unga som rymt eller som kastats ut hemifrån utan att fångas upp av socialtjänsten och antalet EU-migranter i hemlöshet.
- Försök görs att inkludera fler unga i hemlöshet i den offentliga statistiken, men mätmetoderna gör det svårt att inkludera individer som inte redan får hjälp av socialtjänsten.
- Bristande kunskapsunderlag om orsakerna till hemlöshet gör det svårare att hitta lösningar. Det gäller till exempel orsaker och samband mellan vräkningar och hemlöshet, och vad som händer efter en vräkning.

Vem räknas som hemlös?

Det finns inte några allmänt vedertagna definitioner av hemlöshet. På EU-nivå, för att ta ett exempel, har man en mycket snävare hemlöshetsdefinition än den som används i Sverige. Inom EU:s tillväxt- och sysselsättningsstrategi EU 2020 har det också formulerats målsättningar för fattigdomsbekämpning och bekämpning av hemlöshet det närmaste decenniet. Med "hemlöshet" avses där närmast de personer som sover ute eller bor på härbärgen och liknande.

Bland europeiska forskare finns i dag en otillfredsställelse med gamla typologiseringar och problembeskrivningar av hemlöshet. Den europeiska organisationen FEANTSA arbetar för en gemensam typologi, *ETHOS – European Typology on Homelessness and Housing Exclusion* – som ska göra det lättare att definiera hemlöshet (Edgar, Henk & Doherty, 2004).

ETHOS baseras på tre domäner eller områden som på olika sätt konstituerar ett hem. *Fysisk domän* – ändamålsenlig bostad eller utrymme som svarar mot den enskildes och hans eller hennes familjs behov. *Juridisk domän* – besittningsskydd, dispositionsrätt eller äganderätt till bostaden. *Social domän* – möjlighet att upprätthålla privatliv och sociala relationer.

ETHOS har en helt annan möjlighet att fånga upp människor i olika osäkra boendesituationer, till exempel boendet på hotell- och logimarknaden, olika typer av kategoriboende, boenden med olika typer av sociala kontrakt och skilda former av inneboendeförhållande. Med utgångspunkt i ett sådant kunskapsunderlag skulle man på ett bättre sätt kunna utveckla nationella och lokala strategier för att få en bred lösning på problemen med människor som i dag har mycket osäkra boenden.

Härutöver talar ETHOS om olika situationer en människa kan befinna sig i, på en skala från att sakna tak över huvudet, till att ha en osäker boendesituation.

För svenska förhållanden har Socialstyrelsens hantering av begreppet hemlöshet i de nationella kartläggningarna fått störst genomslag eftersom kartläggningarna görs på ett likartat sätt i landets kommuner och det är ofta den statistik myndigheter och forskare refererar till när man diskuterar hemlöshet. Socialstyrelsen har gått från att försöka hitta en heltäckande definition av hemlöshet, till att i mätningarna ange olika grupper som har en osäker boendesituation.

Socialstyrelsen har alltså till vissa delar anammat ETHOS synsätt i de fem situationerna som i dag används för att beskriva och mäta hemlöshet i Sverige. I den pågående nationella kartläggningen 2011 talar man om fem olika situationer:

”Socialstyrelsen använder en bred definition av hemlöshet, som omfattar olika situationer som personer kan befinna sig i för en kortare eller längre tid. De olika hemlöshetsituationerna nedan omfattar sålunda personers akuta brist på tak över huvudet, såväl som mer långvariga boendeformer som beträffande kontraktsform inte kan jämföras med eget boende.

Situation 1

En person är hänvisad till akutboende, härbärge, jourboende eller är uteliggare.

Situation 2

En person är intagen/inskriven på antingen kriminalvårdsanstalt/behandlingsenhet eller stödboende inom socialtjänst/landsting/privat vårdgivare/HVB-hem/SIS-institution och planeras skrivas ut inom tre månader efter mätperioden, men har inte någon egen bostad ordnad inför utskrivningen/utflyttningen. Hit räknas även de personer som skulle ha skrivits ut/flyttat ut, men som är kvar på grund av att de inte har någon egen bostad ordnad.

Situation 3

En person bor i en av kommunen ordnad boendelösning (t ex. försökslägenhet/träningslägenhet/socialt kontrakt/kommunalt kontrakt) på grund av att personen inte får tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Det handlar om boendelösningar med någon form av hyresavtal där boendet är förenat med tillsyn och/eller särskilda villkor eller regler.

Situation 4

En person bor tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar/bekanta, familj/släktingar eller har ett tillfälligt (kortare än tre månader efter mätperioden) inneboende- eller andrahandskontrakt hos privatperson. Den uppgiftslämnande verksamheten har haft kontakt med personen av detta skäl och känner till att denna hemlöshetsituation gäller under mätperioden.

Situation 5

Ett barn eller ungdom (18 år eller yngre) lever av olika skäl under ”hemlösa förhållanden” utanför familjen, vilket innebär att han/hon befinner sig i en gråzon mellan familjen och vård- och omsorgssystemet. Detta gäller inte barn och ungdomar (18 år eller yngre) som är placerade utanför hemmet av socialtjänsten enligt socialtjänstlagen eller lagen om vård av unga (LVU).

(Socialstyrelsen, 2010a)

Svårigheter att kartlägga utsatta grupper

Socialstyrelsen har gjort nationella mätningar av hemlösheten i Sverige tre gånger. 1993 var antalet människor i hemlöshet 9 903, och 1999 var antalet 8 440. 2005 var antalet 17 783. Men varje gång har det gjorts förändringar av definitionen eller undersökningsmetodiken vilket gör att siffrorna inte är jämförbara. I stället för att försöka definiera hemlöshetsbegreppet började man alltså 2005 tala om olika situationer människor i hemlöshet kunde befinna sig i. I årets kartläggning har en del tillägg och förtydliganden gjorts jämfört med 2005, främst vad gäller situation 3 och 5.

Enligt Förenta Nationernas barnkonvention, som antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989, räknas man som barn upp till 18 år, dvs. åldersgruppen 0–17 år. Förutsättningen för att barn i hemlöshet ska kunna räknas in i Socialstyrelsens definition är att de i princip är folkbokförda i landet eller har uppehållstillstånd här. Papperslösa barn och ungdomar och barn till EU-medborgare som är i Sverige, men där familjen inte kan försörja sig, räknas inte i definitionen. Barn och unga som rymmer eller kastas ut hemifrån kommer bara att fångas upp i kartläggningen i den mån de tar kontakt med socialtjänsten.

Av flera skäl är det svårt att få tillförlitliga uppgifter om barn och unga 0–21 år som lever under osäkra boendeförhållanden. Flera myndigheter för statistik inom ett avgränsat område, och det finns ingen källa som ger en bred översikt. Kronofogden för sedan några år tillbaka statistik över antalet vräkningar. Boverket gör varje år en bostadsmarknadsenkät (BME) för att beskriva utvecklingen på bostadsmarknaden och har på senare år fått i uppgift att kartlägga barn som bor på den sekundära bostadsmarknaden. Från kriminalvården ges information om hur många som står utan bostad efter frigivning, men här är inte ungdomar under 21 år särskilt frekventa. Socialstyrelsen gör nationella kartläggningar av hemlösheten. Socialstyrelsens skrift *Social rapport* har vid olika tillfällen i sina rapporter behandlat grupper "utanför", till exempel människor i hemlöshet, och i sin senaste rapport gruppen papperslösa (Socialstyrelsen, 2010b). Frivilligorganisationerna har skrivit rapporter om barn/ungdomar som rymmer eller kastas ut hemifrån, eller som lever i fattigdom eller har en svår situation i övrigt.

Socialstyrelsens nationella kartläggningar har hitintills på ett dåligt sätt fångat upp barn och unga i hemlöshet. Därför att det är svårt att få in uppgifter om dem. Dessutom kartlägger Socialstyrelsen tvärsnittsmätningar dvs. personer som lever i hemlöshet en viss vecka. Mätningarna säger inget om hur många det finns i gruppen under till exempel ett år, utan bara något om dem som lever i hemlöshet vid en viss tidpunkt. Eftersom man kan vara hemlös kortare eller längre perioder innebär en tvärsnittsräkning att människor som långvarigt befinner sig i hemlöshet kommer med i räkningen medan personer som är det under kortare period kommer att underskattas.

I kartläggningen från 2005 har Socialstyrelsen haft svårt att ringa in åldersgruppen 0–17 år, som endast utgjorde 1 procent i var och en av de fyra situationer som då användes. Det innebär att det inte går att förvänta sig att få några tillförlitliga uppgifter om till exempel gruppen papperslösa, eller en del av de andra grupper som är aktuella här. Eftersom man ändrat definitionen jämfört med tidigare mätningar, kommer det säkert dessutom att bli tvister om hur resultatet av kartläggningen ska tolkas.

Vräkta barn

Regeringens hemlöshetsstrategi innehöll ett kvantitativt mål, nämligen att inga barn ska vräkas. Enligt kronofogdens statistik har inte detta mål uppfyllts. Kronofogdemyndigheten är sedan 2008 skyldig att föra statistik över *ansökningar om och verkställda vräkningar* som berör barn. Det finns tillgänglig statistik för tre hela år.

År 2008 berördes 2 363 barn av ansökningar om vräkningar, 2009 berördes 2 274 och 2010 berördes 2 562 barn. De barn som berördes av verkställda vräkningar var för respektive år 716, 618 respektive 632 barn (Kronofogden, 2011).

Det går inte att se någon tydlig trend över tid. Uppenbart är att vräkningarna av barn, trots regeringens nollvision, fortsätter. Sambandet mellan vräkningar och hemlöshet är oklar och utredningen *Varför vräks barn fortfarande?* (Stenberg, Kjellbom, Borg & Sonmark, 2011) efterlyser bättre statistik för att få veta orsakerna till en vräkning och i vilken utsträckning barnen är närvarande vid själva vräkningsprocessen. Det skulle också vara viktigt att få bättre kunskaper om vad som händer efter en vräkning.

Vräkningsstatistiken gäller bara den ordinarie bostadsmarknaden, och kunskapen är låg om hur det ser ut på den sekundära bostadsmarknaden där hyresgästerna hyr i andra hand av kommunerna och där kommunerna kan sköta avhysningen själva eftersom hyresgästerna saknar besittningsskydd. Att avhysningar förekommer är känt, men inte i vilken utsträckning.

Utredning om vräkning av barn

Den 20 maj 2010 tillsatte barn- och äldreminister Maria Larsson, socialdepartementet, en arbetsgrupp för att närmare utreda vräkningar av barn. I uppgiften ingick att närmare analysera orsakerna till att

barn fortfarande berörs av vräkning och varför det i vissa kommuner är fler barn som berörs än i andra. Arbetsgruppen skulle också lägga förslag som kan förbättra förhållandena på kommunal, regional respektive nationell nivå. Arbetsgruppen har avlämnat sin skrivelse och sina förslag under 2011, *Varför vräks barn fortfarande* (Stenberg m.fl. 2011).

Arbetsgruppen har genomfört en del undersökningar, bland annat en enkät till landets kronoinspektörer och bearbetat offentlig statistik samt lämnar 15 förslag på förändringar. Bland de vräkningshotade hushållen bodde barn stadigvarande hos nästan 75 procent. Det var dock inte så vanligt att barnen var hemma vid vräkningarna. Orsakerna till vräkningarna var i över 90 procent hyresskulder och var i de flesta fall lägre än 20 000 kronor. Boendesituation för familjerna hade försämrats väsentligt efter vräkningen. Fyra av tio kronoinspektörer var missnöjda med sina kontakter med socialtjänsten. Allmännyttan var sökande i drygt 60 procent och privatvårdar i 24 procent av ärendena som kronoinspektörerna hade handlagt. Hälften av de vräkningshotade familjerna var ensamstående mammor och 80 procent kom från Sverige eller övriga Norden.

En rad anledningar till att vräkningarna identifieras har att göra med lagstiftningen, informationsbrister mellan myndigheterna, bristen på ett barnrättsperspektiv i socialtjänstlagen, hyresgarantins utformning, socialtjänstens handläggning eller på det faktum att familjerna inte har haft kontakt med socialtjänsten, bristande metodutveckling eller bristande samsyn mellan olika aktörer.

Förslag som arbetsgruppen lägger fram omfattar både kunskapsutveckling, lagstiftning (t.ex. en vräkningsbestämmelse i socialtjänstlagen (SoL)), en skyldighet att arbeta uppsökande, en förstärkning av barnrättsperspektivet i SoL, en skyldighet att upprätta handlingsplaner för vräkningshotade familjer), förstärkningar i Socialstyrelsens tillsynsverksamhet samt förslag på metodutveckling inom socialtjänsten och kronofogden.

Barn som bor under osäkra boendeförhållanden

Det saknas aktuell kunskap om hur många barn som lever tillsammans med föräldrar i hemlöshet. Inför 2005 års nationella kartläggning av hemlösheten i Sverige fick Socialstyrelsen i uppgift att ta reda på omfattningen av problemet. Bortfallet på frågan var stort och ett stort antal uppgiftslämnare kände inte till huruvida föräldrarna i hemlöshet levde med barnen eller kunde uppge barnets UNO-kod (vissa födelsedata och initialer i för- och efternamn) som förhindrar en dubbelregistrering. Uppgifterna var därför så osäkra att Socialstyrelsen inte vågade dra några slutsatser av resultatet. Tidigare bedömningar har talat om att det kan röra sig om mellan 1 000 och 1 500 barn (t.ex. SOU 205:88). Då är barn som bor på den sekundära bostadsmarknaden sannolikt inte inräknade, eftersom det var osäkert om och hur de räknades in i den nationella kartläggningen som utfördes 2005. I årets kartläggning ska barnen räknas in som individer.

Som tidigare nämnts gör Boverket varje år en bostadsmarknadsenkät (BME) för att beskriva utvecklingen på bostadsmarknaden och har på senare år fått i uppgift att kartlägga barn som bor på den sekundära bostadsmarknaden, dvs. med specialkontrakt. I Boverkets senaste rapport från 2010 (2010, s. 47) framgår det att det finns minst 4 000 barn som bor inom den sekundära bostadsmarknaden. Det är anmärkningsvärt att enbart 74 kommuner har kunnat besvara frågan. Flera stora kommuner kunde inte lämna uppgifter till Boverket.

Uppenbart är att kunskapsbristen är stor om hur många barn som bor under osäkra boendeförhållanden.

Unga i hemlöshet där föräldrarna har ett hem

I internationella jämförelser har gruppen 0–17 år i hemlöshet i Norden varit liten, bland annat på grund av att den sociala barnvården har varit mer utbyggd här än i flera andra länder (exempelvis FEANTSA:s översikter och statistik <http://www.feantsa.org/code/en/hp.asp>).

Frivilligorganisationerna kommer dock regelbundet i kontakt med unga som enligt folkbokföringen bor med sina föräldrar, men som för kortare eller längre tid inte kan bo där, därför att ungdomarna tycker att situationen i föräldrahemmet är ohållbar, eller har de blivit utsparkade hemifrån. Många gånger vill de inte blanda in myndigheterna av rädsla för att försämra situationen, eller av rädsla för egen del eller för att skada sin familj.

Detta är en relativt svårångad grupp som Socialstyrelsen delvis försöker att fånga in i årets nationella kartläggning. I den har Socialstyrelsen förtydligat villkoren för hur gruppen ungdomar som lever i hemlöshet utanför familjen ska räknas. Det gäller personer 18 år eller yngre som lever under "hemlösa förhållanden" utanför familjen, och det gäller inte personer som är placerade enligt socialtjänstlagen eller lagen om vård av unga. Det är alltså en ganska begränsad grupp som innefattas i Socialstyrelsens definition.

I tidigare nationella kartläggningar har den här gruppen inte fångats upp särskilt väl, även om man då har haft lite annorlunda anvisningar om hur gruppen ska räknas. Det gäller som högst 200 personer i åldersgruppen 0–17 år i de tidigare kartläggningarna som räknats som att de lever i hemlöshet, men det inte känt om det är just de tillfälliga uppbrotten som inrapporterats.

Det finns en del kartläggningar och forskning om tillfälliga uppbrott eller ungdomar som rymmer eller blir utkastade hemifrån. I Rädda Barnens rapport *Tillfälligt uppbrott* (Sjöblom & Högelin 2009) presenteras en enkätundersökning om bland annat hur vanligt det är att ungdomar rymmer eller kastas ut hemifrån. Enkätundersökningen genomfördes 2008 med cirka 3 000 av landets 17–18-åringar i gymnasiets andra årskurs. Av de totalt 3 010 ungdomar som besvarade enkäten uppgav 329 att de någon gång rymt eller kastats ut, vilket utgör 11 procent av den aktuella åldersgruppen. Man har också frågat var de unga sov vid uppbrottet varav 187 svarade att de sov hos en vän, 44 utomhus, 27 hos en släkting och 27 hos en tillfällig kontakt.

De här resultaten är inte jämförbara med Socialstyrelsens kartläggningar som avser en tvärsnittundersökning. I Rädda Barnens rapport är det frågan om att elever retrospektivt blickar tillbaka och rapporterar om uppbrott under en längre tid.

Unga i hemlöshet 18–21 år

Ungdomar mellan 18 och 21 år är en grupp som i förhållande till myndigheter ofta hamnar i ett glapp mellan stödsystemen för barn och vuxna. Föräldrars försörjningsansvar sträcker sig upp till 20 års ålder, men om föräldrarna inte tar detta ansvar bedöms ofta insatser för den enskilde utifrån dennes förmåga att försörja sig själv. I många kommuner krävs att man är 20 år för att få tillgång till härbärgen och andra särskilda boenden.

Ungdomar i detta åldersintervall ska fångas upp av Socialstyrelsens definition, om de inte är papperslösa eller asylsökande. Dock kommer bara fall som Socialtjänsten känner till att räknas med. Unga i hemlöshet som undviker kontakt med myndigheter kommer inte att fångas upp.

För denna grupp saknas därför aktuell statistik. Dessutom används inte detta åldersintervall i ett flertal officiella redovisningar. I Socialstyrelsens kartläggning från 2005 var 1 procent 0–17 år och 24 procent av de 17 800 människorna i hemlöshet i åldern 18–29 år. Uppgifterna är något föråldrade och i årets räkning har man infört lite andra situationer än de som användes 2005, vilket kan påverka resultatet.

I Stockholm görs en hemlöshetskartläggning vartannat år, men kommunen räknar bara människor i hemlöshet från 20 år och uppåt. Kartläggningen från den 15 april 2010 visade att antalet människor i hemlöshet i Stockholm var 2 982 personer. Av dem var andelen unga vuxna (20–25 år) 11 procent – en ökning med 2 procentenheter sedan 2008. Slås siffrorna ut på de olika årskullarna rör det sig inte om så höga tal för åldersgruppen, vare sig i den nationella kartläggningen eller i Stockholmsundersökningen. Men då ska det dels slås fast att tvärsnittsmetodiken underskattar korttidshemlöshet. Dels kan det finnas en obenägenhet att betrakta ungdomar som att de lever i

hemlöshet eftersom bostadsbristen och ungdomarnas senare etablering är ett mer generellt problem i samhället i dag. Att enbart sakna bostad gör inte att man räknas som att man lever i hemlöshet.

Papperslösa

Papperslösa¹ är en beteckning som under senare tid har kommit att användas på personer som befinner sig i landet utan tillstånd. Begreppet syftar på den juridiska statusen i ett vistelseland. Alternativa begrepp, som har kommit att användas i mindre utsträckning, är illegala invandrare, illegala utlänningar, irreguljära migranter och gömda flyktingar. Dessa anses problematiska eftersom de riskerar att ge felaktiga associationer, eller vara direkt missvisande (se Social rapport 2010, kapitel 8.). Till gruppen papperslösa räknas alltså de som saknar tillstånd att vistas i landet eller blir kvar i landet efter att giltighetstiden för deras visum eller uppehållstillstånd har gått ut. Statslösa medborgare räknas inte hit, och inte heller fattiga EU-medborgare som har rätt att vistas i landet en viss tid för att söka arbete utan att behöva söka uppehållstillstånd. Eftersom personerna i denna grupp inte är folkbokförda i landet, ska de inte räknas in i Socialstyrelsens definition.

Uppgifterna om antalet papperslösa i Sverige är mycket osäkra och det gäller också barn och unga. Anledningen är delvis att de papperslösa håller sig undan i rädsla för att bli utvisade ur landet och delvis att de inte är registrerade genom person- eller registreringsnummer och därmed saknar en erkänd identitet. Det är därför omöjligt att samla uppgifter om dem. I senaste *Social rapport* (Socialstyrelsen 2010 s. 268-292) handlar ett kapitel om de papperslösa, där man bland annat försöker att uppskatta antalet. Författarna konstaterar att det ingen finns tillförlitlig statistik över antalet och att mindre undersökningar och uppskattningar talar om mellan 10 000 och 50 000 personer. Man tror att det kan ingå mellan 2 000 och 3 000 barn i gruppen. Totalt inom EU uppskattas antalet papperslösa till mellan tre och åtta miljoner. Det konstateras också i *Social rapport* att ett ökande antal barn och unga utan vårdnadshavare söker asyl, och en betydande del av dessa avviker från sitt boende, och försvinner. Ingen vet vad som händer med dessa.

Malmö högskola genomförde 2009 en undersökning om kommunernas kontakt med papperslösa men bara 140 av 290 kommuner besvarade enkäten och ungefär hälften av kommunerna mötte papperslösa (*Social rapport 2010*; Björngren & Staaf 2010). I Social rapport har man också försökt att få uppgifter från en hjälplinje för papperslösa som Rädda Barnen drev under ett antal år en webbplats² med information för papperslösa men uppgifterna är osäkra och det är säkert bara ett urval som man fått kontakt med.

EU-medborgare i hemlöshet i Sverige

Det finns en politisk ambition att öka rörligheten inom EU, och att människor fritt ska kunna röra sig mellan länderna och söka arbete. Inom många länder inom EU har det emellertid funnits en rädsla för att denna frihet skulle kunna missbrukas och att något som har kallats "social turism" skulle utvecklas. Det vill säga att fattiga flyttar från ett EU-land till ett annat land utan någon stadigvarande sysselsättning för att utnyttja mottagarlandets välfärdssystem. Frågan har fått stor uppmärksamhet i pressen i många länder. Vissa länder har i stor skala utvisat romer som inte kunnat försörja sig, vilket har lett till en omfattande rättsdebatt. Även i Sverige har frågan uppmärksammats i pressen³ där man tidvis hävdade att problemet ökar i storstäderna.

---

¹ Begreppet kommer från franskans sans papier, dvs. en person som saknar sådana handlingar som ger innehavaren rätt att vistas i landet.

² www.utanpapper.nu

³ Enligt sökning i Mediarkivet, Universitetsbiblioteket i Lund

Mediedebatten har också gällt frågan huruvida polisen kan utvisa fattiga EU-medborgare som kommer hit och försörjer sig på tiggeri. Polisen i Göteborg har utvisat tiggare med stöd av utlänningslagen eftersom man misstänkte att tiggeriet var organiserat. Även om det förekommit lite olika uppfattningar, har representanter för Rikspolisstyrelsen uttalat sig om att tiggeri inte är tillräcklig grund för avvísning (Göteborgs-Posten 2010-04-15 – hela debatten kan följas i mediearkivet <http://ret-web05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive.html>)

Forskare som studerat migrationsfrågor har dock visat att rädslan för "social turism" är betydligt överdriven (t.ex. Wadensjö 2007).

Det finns i nuläget ingen tillförlitlig statistik om hur vanligt problemet med fattiga EU-medborgare är i Sverige, och av förklarliga skäl är fenomenet svårt att avgränsa. Det är inte särskilt sannolikt att denna grupp kommer att fångas upp av Socialstyrelsens definition och pågående kartläggning.

Viss uppfattning om problemets storlek kan man få genom att studera underlaget i ansökan till Svenska ESF-rådet om "Stöd till utsatta EU-medborgare i Stockholm" (<http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Stockholm/EU-medborgare/>) där det gjorts en beräkning, samt tar hänsyn till rapporteringen om läget från Malmö och Göteborg vid konferensen "Hur EU-medborgares utsatthet i Stockholm kan motverkas" som hölls i Stockholm den 21 januari 2011. På basis av dessa uppgifter och basis av de rapporteringar som gjorts om läget i kommunerna för de 23 projekt i 16 kommuner som fått stöd av Socialstyrelsen inom senaste regeringsstrategin, och som utvärderats av Lunds universitet, kan det kanske röra sig omkring 500–1 000 personer vid ett givet tillfälle. Men siffrorna är som sagt mycket osäkra och det kan i vissa fall vara svårt att skilja denna grupp från gruppen papperslösa. Inflödet i eller utflödet ur gruppen är inte känt, eller vad som händer efter tre eller sex månader om man inte kan få ett arbete eller kan försörja sig.

EU-medborgare har i princip rätt att arbeta och gå i pension i vilket EU-land inom Schengenområdet som helst. Under en period på högst sju år finns dock vissa undantag från den regeln, särskilt för arbetstagare från en del av de nya medlemsländerna i EU. Man har också rätt att vistas i ett annat EU-land för att söka arbete, vanligen sex månader (ord och begrepp som rör migration i EU – Svenska ESF-rådet). Om man som varaktigt bosatt i ett annat EU-land vill vistas längre tid än tre månader i Sverige måste man registrera sin uppehållsrätt, och det krävs då i regel att man har arbete eller tillräckliga medel för sin försörjning. Speciella villkor gäller för invånarna i de nordiska länderna.

Att en del av de utomnordiska grupper som vill söka arbete eller ett bättre liv i Sverige är utan bostad eller i övrigt har stora hjälpbehov har uppmärksammats främst i Göteborg och Stockholm. Det handlar om grupper som inte är papperslösa, utan i kraft av sitt EU-medborgarskap kan vistas i landet under en begränsad tid, men som inte har bostad eller kan försörja sig.

I Göteborg fick problemet uppmärksamhet för några år sedan då 42 romer, varav 14 barn, från Rumänien slagit sig ner på Meros camping i Göteborg. Senare har Göteborgs stad uppmärksammat EU-medborgare som tigger i de centrala delarna av Göteborg. Social- och resursförvaltningen och stadskansliet har tagit initiativ till en utredning⁴.

---

⁴ Hur ska Göteborg bemöta fattiga EU-medborgare 2010-09-02.

3. Forskning om livssituationen för barn och unga i familjer i hemlöshet

Av professor Hans Swärd

Sammanfattning

- Det finns få studier om barn och unga i hemlöshet i Sverige, vilket sannolikt förklaras av att bostadsnöd eller hemlöshet bland barn och unga under de senaste 50 åren setts som ett mycket marginellt problem i Sverige.
- Flera amerikanska studier visar att barn som lever i hemlöshet generellt har sämre hälsostatus än bofasta. De drabbas oftare av fysiska besvär, depressioner och olika beteendeproblem. Upprepade flyttningar leder till att det är svårt att upprätthålla kamratkontakter och skapar lätt ett utanförskap.
- Intervjuer med barn i Sverige visar tämligen entydigt att trångboddheten var särskilt påfrestande för de lite äldre barnen. Boendet är basalt, att inte ha något som man kan eller vill kalla sitt hem markerar utanförskap. Tonåringarna som intervjuades kunde inte se något försonande drag i den typ av boende som de och familjen hade.
- Många av familjerna i de undersökningar som gjorts har blivit kvar i tillfälliga boendelösningar i flera år.
- De intervjuade tonåringarna i en studie brukade inte berätta för någon om det nuvarande boendet. De skämdes, ville inte visa upp det. Det var inte bara lägenheten i sig utan området, grannskapet som man skämdes för. Skam är en känsla som mer än andra påverkar individens självkänsla och sociala interaktioner.
- Tonåringarna kände sig rädda och otrygga, såg våld och bråk runt omkring och efter mörkrets inbrott var det särskilt farligt, utan gatlyktor och i utkanten av staden. Otryggt var det också i området där socialtjänstens lägenhet fanns, för att inte tala om otryggheten i att inte ha någon fast adress.

Få svenska studier om barn och unga i hemlöshet

Barn och ungdomar i hemlöshet förekommer inom flera olika forskningsområden i den internationella forskningen: hemlöshetsforskning, forskning om integration och etniska relationer, forskning om levnadsförhållanden, forskning om fattigdom och särskilt forskning om barn och ungdomar i fattigdom och inom den sociala barnvårdsforskningen.

Särskilt har frågan om barn och ungdomar i hemlöshet uppmärksammats i USA och det finns många studier om barnens hälsotillstånd och fysiska förhållanden. Barnens skolsituation är ett annat område som fått relativt stor uppmärksamhet, liksom de berörda familjernas flyttningsmönster. Det finns således ett ganska stort antal amerikanska studier som behandlar olika aspekter av barnens situation.

Även i Europa har frågan lyfts fram. I FEANTSA-rapporten *Homeless in Europe – Changing Faces: Homelessness Among Children, Families and Young People* från 2010 konstateras att familjer, ungdomar och unga vuxna i hemlöshet är ett ökande problem i flera av EU:s medlemsstater. Framför allt har problemet blivit tydligare under den senaste ekonomiska krisen som drabbat flera EU-länder. Rapporten visar att åtgärdssystemen, vare sig i en del av de gamla EU-länderna, till exempel Spanien, eller i en del av de nya, till exempel Rumänien, inte är anpassat för familjer och ungdomar i hemlöshet. Det finns också en brist på kunskaper.

Eftersom den ekonomiska krisen inte har drabbat Norden lika hårt som i de nämnda länderna, är det rimligt att anta att en del av den internationella forskningen inte har samma relevans för nordiska förhållanden.

En speciell grupp är de papperslösa i Europa, där inte minst olika läkarorganisationer slagit larm och påtalat problemen för denna grupp. Det finns få forskningsstudier specifikt om barn och unga som är papperslösa, men det finns andra vittnesmål om att gruppen är extremt utsatt. Även i Norden är det sämre beställt med forskningen på området. Det har sannolikt att göra med att hemlöshet eller bostadsnöd bland barn och ungdomar de senaste femtio åren inte har setts som ett problem här, eller i så fall som ett mycket marginellt sådant. Detta förhållande återspeglas i forskningen.

Flera forskare har visat att det är svårt att fånga in barn och ungdomar i den officiella statistiken på ett mer generellt plan. Ännu svårare blir det att samla fakta om de individer som inte har någon stadigvarande adress man kan nå dem på. I offentlig statistik i många länder redovisas inte barn som en egen social kategori utan underordnas vuxna genom att utgöra karakteristika för dem, såsom i uttrycken småbarnsförälder och flerbarnshushåll, skriver den svenska barndomssociologen Elisabeth Näsman i boken *Seendet och seendets villkor* (1995). Detta resonemang gäller också barnfamiljer i hemlöshet i många länders nationella räkningar, där det är de föräldrarna som räknas som individer i hemlöshet och inte barnen. Näsman visar på olika sätt i hur hög grad behandlingen av barn inom vissa statistikområden präglas av familism, dvs. att barn hör till och är underordnade familjen.

Det finns två svenska vetenskapliga studier om barn som lever med föräldrar i hemlöshet. Båda har fått stöd av Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS). Den ena har utförts av lundaprofessorerna Andersson & Swärd i projektet *Barn utan hem* och den andra av Marie Nordfeldt, docent vid Ersta Sköndal högskola. Nordfeldts studie har dock ännu inte publicerats. Dessutom finns det forskning om vräkningar i allmänhet och särskilt vräkningar av barn⁵.

Däremot finns det en rad studier om ungdomars etableringsproblematik och många av de europeiska studierna handlar om denna fråga. Historiskt har ungdomsgruppen rönt stor uppmärksamhet, där forskarna bland annat pekat på negativa konsekvenser av att unga människor blandas med äldre missbrukare på institutioner som härbärgen och liknande (Swärd 2008). Däremot saknas studier om unga mellan 18 och 20 år i hemlöshet.

I *Social rapport 2010* har man gjort en sammanställning av den forskning som gjorts om irreguljär migration och papperslösa. I rapporten konstateras att forskningen på området varit mycket begränsad fram till 1990-talet. Sedan dess har det förekommit viss forskning framför allt i USA, men också i Europa. Organisationen PICUM, Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants, uppmärksammade 2007 papperslösa barns situation i Europa i skriften *Undocumented Children in Europe: Invisible Victims of Immigration Restriction*. Hjälporganisationen Läkare i världen har beskrivit situationen för 1 200 papperslösa personer i elva europeiska länder, däribland Sverige. I Sverige finns också några arbeten under det senaste decenniet som behandlar de papperslösas situation. Khosravi (2006) har skrivit ett kapitel i en statlig utredning, SOU 2006:37, som har titeln "Territorialisering av mänsklighet: irreguljära immigranter och det nakna livet". Ohlson (2006) har skrivit ett arbete om "Irreguljära immigranter – osynliggjorda och diskriminerande inom sjukvården" och Rosengren boken *Vinna eller försvinna – om flykt, asyl och hjälpare* från 2009. Även om dessa arbeten kan ge viktig information har de inte huvudfokus på unga.

Tidigare har FEANTSA genom nationella rapporter samlat in uppgifter om invandring och hemlöshet (Sahlin 2002; Edgar, Doherty & Meert 2004), men det är dels svårt att få uppgifter om den grupp som är i fokus här, dels är uppgifterna lite gamla i dag.

Inom EU har de romska barnens situation i någon mån uppmärksamats men det är svårt att hitta någon aktuell svensk forskning om just unga EU-medborgares situation.

---

⁵ t.ex. Stenberg, Kjellbom, Borg & Sonmark 2011.

Forskningen om barn och ungdomar som lever under osäkra boendeförhållanden handlar om flera olika saker, till exempel lagstiftningen, barn och ungdomars rättigheter, sjukvård, skolgång och upplevelser av att inte ha någon fast boendesituation. Det finns självfallet gradskillnader mellan olika gruppers upplevelser och situation, men några förhållanden är gemensamma. Dels handlar det om konsekvenserna av hemlöshet för barnen och ungdomarna, dels att hemlöshet främst för barn strider mot olika lagstiftningar och konventioner.

Effekten på barn och ungdomar av att leva i hemlöshet

Att leva i hemlöshet har olika effekter på barn och ungdomar, delvis beroende på till exempel barnens ålder, hemlöshetsperiodens längd, hur det tillfälliga boendet kan ordnas och vilket stöd och bemötande de kan få av samhället. De papperslösa barnen och ungdomarna är sannolikt en särskilt utsatt grupp, dels eftersom de har svårt att få hjälp av samhället med stabila bostadsförhållanden, ekonomisk hjälp eller annat stöd, dels eftersom de lever under ständigt hot om att utvisas. Men forskningskunskapen på området har stora luckor och statistiken är som tidigare konstaterats bristfällig.

Flera amerikanska studier visar dock enligt Andersson & Swärd (2007) att barn som lever i hemlöshet generellt har sämre hälsostatus än bofasta. De drabbas oftare av fysiska besvär, depressioner och olika beteendeproblem. Hemlöshet kan också leda till oregelbundna vanor och svårigheter med kosthållningen. De barn som är i skolåldern har ofta svårt att sköta sina studier eller att delta i skolarbetet över huvud taget. Upprepade flyttningar leder till att det är svårt att upprätthålla kamratkontakter och skapar lätt ett utanförskap.

Andersson & Swärds intervjuer med barn i Sverige visar tämligen entydigt att trångboddheten var särskilt påfrestande för de lite äldre barnen. Boendet är basalt, att inte ha något som man kan eller vill kalla sitt hem markerar utanförskap. Tonåringarna som intervjuades kunde inte se något försonande drag i den typ av boende som de och familjen hade. Det som de oftast återkom till och som grep in i vardagslivet på allehanda sätt var trångboddheten. De olika typer av boenden som familjerna hade erfarenhet av var alla tänkta som tillfälliga, i väntan på en egen "vanlig" lägenhet. Väntan hade emellertid blivit lång, för några hade den varat i fem år. Det nuvarande boendet brukade de inte berätta för någon om. De skämdes, ville inte visa upp det. Det var inte bara lägenheten i sig utan området, grannskapet som man skämdes för. Skam är en känsla som mer än andra påverkar individens självkänsla och sociala interaktioner, påpekar till exempel Bengt Starrin (2010).

Tonåringarna kände sig rädda och otrygga, såg våld och bråk runt omkring och efter mörkrets inbrott var det särskilt farligt, utan gatlyktor och i utkanten av staden. Otryggt var det också i området där socialtjänstens lägenhet fanns, för att inte tala om otryggheten i att inte ha någon fast adress. Ändå verkar erfarenheterna av hotellboende vara sämst.

Skolan handskades barnen med på olika sätt. Några var mycket noga med att klara sig bra i skolan och göra sina läxor, de trivdes bra i skolan, bättre än hemma. När det inte fanns plats att göra läxor hemma gjorde de dem i skolan. Andra barn hade stor frånvaro från skolan, gick inte regelbundet till skolan för att de mådde dåligt eller för att skolan låg så långt bort från det aktuella boendet. Det verkade vara möjligt att ha stor frånvaro utan att det vidtogs några åtgärder från skolans sida. De befann sig i ett slags mellanrum mellan skolan de tillhörde före hemlösheten och den skola de eventuellt skulle kunna tillhöra utifrån aktuell adress. Kanske var det i stället en osäkerhet från skolans sida hur man skulle handskas med barn till familjer i hemlöshet – och en uppenbar osäkerhet från föräldrars/mammors sida hur man skulle handskas med skolan. Det saknades interaktion mellan barnens båda viktiga närmiljöer, familjen och skolan.

Kamrater och fritid fanns det inte plats för, särskilt inte för några av de mest ansvarsfulla flickorna. Några av de andra kunde visserligen "vara ute", men att "gå ut" med kamrater kostar pengar. Fattigdomen gör sig påmind. Organiserade fritidsaktiviteter var det inte tal om. Det fanns de som mådde mycket dåligt, hade varit deprimerade, hade haft självmordstankar, hade druckit alltför mycket

alkohol, hade kommit in i kriminalitet. Det bekymrade deras mammor, det var de väl medvetna om. Vad de gjorde, var de var eller vem de umgicks med när de inte var hemma, det visste deras mammor ingenting om. Det var två skilda världar, ute och hemma. Det saknades den interaktion mellan kamrat- och fritidsmiljö och hem- och familjemiljö, som visat sig vara så viktig för att förebygga eller komma till rätta med barns normbrytande beteenden. Det är också lätt att föreställa sig att övergången från den ena närmiljön till den andra är ett stup för barn, som måste hålla sina olika närmiljöer så skilda från varandra att de inte ens kan uppge var de bor, inte kan ta hem kamrater, inte talar samma språk i familjen som i skolan eller "ute".

I trångboddhet och utan en egen vrå uppstår lätt konflikter mellan syskon och mellan föräldrar och barn. Det låg nära till hands för vissa barn att tycka att det var mammas fel att de hade det så illa ställt som de hade. Visserligen fanns oftast en pappa, som hade ställt till det ännu värre, med våld, kriminalitet, missbruk, men han var borta, i fängelse, utomlands eller död. Det var mamma som stod dem närmast, en mamma som hade omsorg om dem men som de också hade omsorg om när de såg att hon mådde dåligt, var deprimerad, orkeslös. Det fanns också en maktlöshet gentemot socialförvaltning och fastighetsägare, en bitterhet mot det svenska samhället, inte minst med tanke på att de bara såg familjer med utländsk bakgrund som hamnade i liknande bostadsbekymmer. Barnen betonade att de hade bott i Sverige i hela sitt liv, och kände sig som svenskar, även om de också hade med sig en annan kultur och ett annat språk. De flesta såg mörkt på framtiden men ville hysa visst hopp.

De vräkta barnen har ägnats en del uppmärksamhet och familjerna har haft problem med löpande utgifter som mat, hyra och andra räkningar. Skälet till vräkningarna är vanligtvis obetald hyra. Betalningssvårigheterna beror på arbetslöshet och ekonomiska problem. Nilsson och Flyghed (2004) visar att barn i vräkta familjer får en sämre materiell standard efter vräkningen och känner sig mindre trygga. Trångboddhet, magasinerade saker, problem att ta hem kompisar och känslor av skam är andra problem som nämns.

I Linda Anooshians översikt över forskning om våld och aggression i livet för barn i hemlöshet i USA framgår att fattigdom, våldsutsatthet och social isolering är sammankopplat med hemlöshet (Anooshian 2005). För barn som lever i fattigdom och hemlöshet leder avsaknaden av skyddande faktorer till en ackumulation av riskfaktorer. Alla riskfaktorer, som forskare har visat har negativa effekter på barn, är närvarande i hemlöshet, konstaterar författaren. Barn kan känna skam, besvikelse och ilska, rotlöshet, brist på pengar, de förlorar ägodelar och är ofta lösryckta från ett socialt sammanhang genom att de förlorar kontakten med släktingar och vänner. En del känner skam över sin situation och känner sig utanför och marginaliserade.

Den empiriska forskning som finns på området kommer framför allt från USA och pekar till exempel på att yngre barn är känsligare än äldre barn för bristande resurser i familjen genom att deras kognitiva utveckling påverkas negativt, vilket i sin tur påverkar deras prestationsförmåga i skolan. Ekonomisk stress kan också skapa konflikter mellan föräldrarna, som negativt påverkar deras omsorgsförmåga. Hur fattigdom interagerar med andra riskfaktorer är dock fortfarande ett till stora delar utforskat område.

Papperslösa barn och unga

Det kapitel i *Social rapport 2010* som tar upp papperslösa redovisar inte så mycket ren forskning om papperslösa barns och ungdomars situation, utan redovisar mest uppgifter som frivilligorganisationerna redovisat om dessa barn (se exempelvis Rädda Barnen 2006; 2008). Man påpekar att det inte är någon heterogen grupp. Man måste anta att deras situation har likheter med andra mycket utsatta barn. Möjligen kan deras situation förvärras av bristande språkkunskaper och påverkas av tidigare negativa erfarenheter från sina forna hemländer och en reell skillnad är att de har svårigheter att få hjälp av svenska myndigheter enligt flera undersökningar. De barn och ungdomar i

Sverige som har en identitet och är skrivna i landet kommer förr eller senare sannolikt att få en bostad, men det kommer de papperslösa sannolikt inte att få så länge de är papperslösa.

Läkare utan gränser gjorde år 2005 en studie av 102 papperslösa i Stockholmsområdet, och en majoritet av de vuxna rapporterade att deras hälsa hade försämrats och att de hade svårt att få tillgång till vård. Man måste anta att detta påverkade barnen. I rapporten redovisas att det är stora svårigheter att hitta en bostad för den papperslöse eftersom de inte kan hyra i första hand eftersom de bor inneboende eller är trångbodda och ofta får betala orimliga hyror. I Läkare i världens rapport från 2009 redovisas också intervjuer med människor i hemlöshet och pekar på att de ställs inför liknande svårigheter.

Vid en rundfrågning till kommunerna som redovisas i *Social rapport 2010* uppgav 9 procent av kommunerna att de har beviljat insatser i barn- och ungdomsärenden för papperslösa. Det är vanligt att dessa ärenden avvisas eller hänvisas till andra myndigheter och det är relativt vanligt att de hänvisas till frivilligorganisationer eller kyrkliga samfund. Papperslösa barn och föräldrar har en rad komplexa och interrelaterade behov som kan ha att göra med deras sociala situation som utbildning och hälsa, problem som kan komma att bestå även sedan de fått fast bostad, om de inte får hjälp.

Även om forskningen om papperslösa bara delvis koncentrerat sig på barn och ungdomar och det inte finns så mycket forskning, måste man anta att de har en ytterst utsatt situation. Flera läkarföreningar och frivilligorganisationer som kommer i kontakt med problemet har reagerat, som har redovisats. Socialarbetare som jag själv har kommit i kontakt med i min forskning, har reagerat över att man måste hänvisa papperslösa till frivilligorganisationerna.

På europeisk nivå finns i dag också en diskussion kring i vilken utsträckning nya flykting- och invandrargrupper med en osäker boendesituation ska insorteras i hemlöshetsbegreppet. Frågor har ställts om det är rimligt att tvinga in nya komplexa problem, som är ett uttryck för globaliseringen, i gamla problemkategorier som riskerar ett förstärkt "stuprörstänkande", när det behövs nya strategier som överskrider sektorsgränserna och bygger på ett helhetstänkande och innovativa förhållningssätt. Läkare i världen har beskrivit situationen för papperslösa i elva europeiska länder. Ingen av de papperslösa upplevde att de levde i hemlöshet, trots att de hade mycket osäkra boendeförhållanden. Man ville sannolikt inte identifieras med hemlöshetsgruppen, som upplevs som stigmatiserande.

Om nya grupper knyts till gamla kategorier som uppfattas som negativa stereotyper finns det en risk för att de får bära upp dessa gruppers tillskrivna egenheter som svaghet och problem. Användningen av ett grupperspektiv kan alltså vara riskabelt eftersom det finns en risk för att grupper, som till exempel fattiga EU-medborgare som rör sig över landsgränserna till följd av en ny lagstiftning, fastlåses i vissa tillskrivna stereotyper och gamla problemföreställningar och att de ses genom ett speciellt problemraster. Välkända kategorier och problembeskrivningar hålls då kvar och cementeras när de i själva verket borde överskridas när internationaliseringen ställer nya krav på verksamheten genom nya transnationella kompetenser och problembeskrivningar.

En del nya projekt som håller på att startas i Europa med stöd av den europeiska socialfonden och sjunde ramprogrammet inom EU tycks vara medvetna om dessa problem. Socialfonden framhåller vikten av sociala innovationer och nytänkande i de projektsatsningar man ger pengar till för att motverka fattigdom och ekonomisk utestängning i Europa.

Barn i utsatthet

Även om det sammanfattningsvis inte finns så mycket forskning i Sverige om barn och ungdomar i hemlöshet, kan man kanske anta att forskningen om socialt utsatta barn i någon mån är relevant för barn och unga i hemlöshet.

Det är vanligt, enligt den forskning som Andersson och Swärd (2007) hänvisar till, att fattiga eller socialt utsatta barn skyddar sina föräldrar på olika sätt, exempelvis genom att moderera sina krav eller förneka sina behov. Barn är aktiva sociala agenter och använder sig av en rad olika strategier för att

försöka förhandla med eller förmildra sina omständigheter. De kan också använda alternativa vägar att få viss kontroll över sina omständigheter, till exempel att försöka tjäna egna pengar. Men det finns också exempel på att barn kan bli apatiska och uppgivna.

I boken *Barn og unges håndtering av vanskelige livsvilkår* konstaterar Elisabeth Backe-Hansen (2004) att fattigdomen påverkade fattiga barns liv främst vad gällde förhållandet till vänner, möjligheten att delta i samma aktiviteter som vännerna och fruktan för "sociala omkostnader" samt reaktioner på att uppfattas som fattig och annorlunda. Många barn hade utvecklat strategier för att skyla över att de inte kunde delta, låtsades att de var likgiltiga, inte ville eller inte orkade.

Flera studier visar att det är föräldrarnas "föräldrapraktik" som är mer avgörande än fattigdom i sig. Det kan förklaras genom "investeringshypotesen" eller "föräldrastress-hypotesen". Den första hypotesen innebär att fattigdomens påverkan på barns utveckling och välbefinnande kan bero på att föräldrarna inte har råd att ha stimulerande material hemma eller att ta med barnen på stimulerande aktiviteter utanför hemmet. Den andra hypotesen innebär att dålig ekonomi leder till ekonomisk stress, som gör att föräldrarna känner en press, som i sin tur utlöser aggressivitet och depression hos föräldrarna och gör dem stränga och straffande. Som Backe-Hansen påpekar, knyts effekterna av föräldrarnas bristande stimulering alternativt mentala hälsoproblem vanligen till modern. Det är nämligen sällan som faderns roll tas med, eller effekterna av konflikter i familjen (Backe-Hansen 2004, s. 126).

4. Forskning om unga som rymmer eller kastas ut hemifrån

Av docent Yvonne Sjöblom

Sammanfattade resultat

- Uppbrott hemifrån på grund av rymning eller utkastning drabbar 11 procent av Sveriges gymnasieungdomar.
- En majoritet av de ungdomar som bryter upp hemifrån rymmer *från* något. Det är många gånger en konfliktfylld och problematisk hemmiljö som orsakar uppbrottet. Hot om våld, psykisk och fysisk misshandel, övergrepp och missbruk nämns som några avgörande faktorer. Ju fler gånger ungdomen rymmer, desto allvarligare är problemet. Nästan hälften av ungdomarna var 15 år eller yngre när de bröt upp hemifrån. Hela 24 procent hade varit med om fyra eller fler uppbrott. Majoriteten av ungdomarna var flickor och hade varit med om fler än ett uppbrott hemifrån. Det fanns ett samband som innebär att ju yngre den unge var vid första uppbrottet desto fler uppbrott hade de varit med om. Hela 26 procent av dem som gick på IV-programmet hade erfarenhet av uppbrott hemifrån. Detta tyder på ungdomar som går på IV-program är en grupp som tillhör en extra utsatt kategori för uppbrott hemifrån.
- Tiden som unga vistas från hemmet kan variera. En del stannar hemifrån endast något dygn medan det för andra blev bortavaro under längre perioder. Det är framför allt vänner som ungdomarna bor hos under tiden hemifrån. Flera blir även tvungna att sova på gatan och det är dessa ungdomar som beskrivs som mest utsatta för risker som våld och sexuella övergrepp vid tiden hemifrån. Det finns också de ungdomar som begår brott eller prostituerar sig för att försörja sig under tiden hemifrån samt de som hamnar i ett missbruk av något slag.
- De unga beskriver tiden för uppbrottet som ensamt och obehagligt och många vet inte var de ska vända sig för att få hjälp. Flera upplever också att de inte blir lyssnade på av de professionella hjälparna som finns och kritik riktas mot det rådande familjeperspektiv inom socialtjänsten där strategin går ut på att arbeta ungdomen tillbaka till hemmet. De unga osynliggörs i "hjälpprocessen" och deras berättelse om orsaker till uppbrottet tillmäts inte lika stort värde som föräldrarnas.

Få svenska studier om unga som rymmer eller kastas ut hemifrån

Det finns begränsat med forskning om ungdomar som rymmer och blir utkastade hemifrån, gatubarn och hemlösa ungdomar i Sverige och övriga Norden. Däremot finns ett brett utbud av forskning på detta område i USA och Storbritannien. Det finns endast några få studier i Sverige som tidigare direkt har behandlat frågan (Sjöblom 1995, 2002, 2006; Högdin & Sjöblom 2009). Däremot har frågan indirekt belysts i flera tidigare svenska studier (Lewin 1979; Swärd 1993; Weinehall 1997; Andersson 1993; Vinnerljung, Sallnäs & Kyhle-Westermarck 2001). I denna forskningsgenomgång beskrivs inledningsvis svensk forskning på området och därefter relevant internationell forskning. Fokus riktas främst mot forskningen i Storbritannien och USA.

I avhandlingen "*På väg ut. När ungdomar rymmer och kastas ut hemifrån utifrån socialtjänstens perspektiv*" (Sjöblom 2002) studerades fenomenet utifrån socialtjänstens perspektiv. Syftet var att upptäcka, förstå och analysera hur socialsekreterare framställde och förstod fenomenet att ungdomar rymmer och kastas ut hemifrån och hur de artikulera sig kring sitt arbete med denna grupp ungdomar. Empirin har samlats in genom gruppintervjuer med socialsekreterare från samtliga Individ- och familjeomsorgsgrupper som arbetade med barn och ungdomar inom Stockholms kommuns socialtjänst. I 96 ärenden som socialsekreterare kategoriserade som rymmande och utkastade

ungdomar studerades några bakgrundsfaktorer som ålder, kön, etnicitet, problembild hos föräldrar och ungdom och vilka insatser som riktades till ungdomarna av socialtjänsten.

Studien omfattar också två fallstudier som beskriver fenomenet utifrån en ungdoms och en förälders berättelse om att rymma och kastas ut hemifrån.

Unga med utländsk bakgrund överrepresenterade hos socialtjänsten

I resultaten från studien framkom att rymning och utkastning inträffade i åtta procent av samtliga ungdomsärenden. Andelen ärenden varierade avsevärt mellan olika stadsdelar. Av socialsekreterarnas beskrivning framkom att ungdomar med invandrabakgrund var överrepresenterade i materialet. Hela 53 av 96 ungdomar hade invandrabakgrund, och av dem var 33 invandrarflickor. Det var också dubbelt så vanligt att flickor rymde och kastades ut hemifrån än pojkar.

Ungdomarnas familjbakgrund kännetecknades av en hög konfliktnivå, relationsproblem och ett auktoritärt uppfostringsmönster. Våld var ett vanligt inslag i dessa familjer. Våldet riktades både mot den unga från föräldrarna och mot föräldrarna från ungdomen. Våldsproblematiken var speciellt vanlig i invandrarflickornas familjbakgrund. I 14 av 33 fall hade invandrarflickor som rymt och kastats ut hemifrån erfarenhet av övergrepp, misshandel och i några fall mordhot.

Bland ungdomarnas egna problem dominerade svårigheter i skolan. Andra problemområden som nämndes av socialsekreterarna var missbruk, rymning, utespring, sexuellt utagerande beteende och prostitution. I elva flickärenden och två pojkärenden presenterades ingen problembild hos ungdomen som framträdde i samband med denna händelse. Flertalet ungdomar placerades inom dygnsvården efter att de hade rymt och kastats ut hemifrån. Bara ett fåtal ungdomar kunde flytta hem igen efter rymningen och utkastningen. En majoritet av ungdomarna uppfattades av socialsekreterare som att de själva hade rymt hemifrån. I ungefär en fjärdedel av samtliga ärenden rådde dock en osäkerhet om ungdomen hade rymt eller blivit utkastad hemifrån.

Socialsekreterare fast i ett familjeorienterat synsätt

Studien visade att socialsekreterares föreställning om fenomenet formades av ett relationsorienterat, familjeinriktat synsätt där målet i arbetet var att försöka inlemma ungdomarna i sina familjer igen. När den vägen misslyckades, vilket ofta var fallet, placerades ungdomarna i familjehem eller på barn- och ungdomsinstitutioner. Familismen som ideologi, med dess normativa idéer om en mönsterfamilj var ett förhärskande synsätt inom socialtjänsten. Detta trots socialsekreterarnas egna beskrivningar av löst sammansatta konstellationer av individer, där de inbördes relationerna kunde vara svåra för socialsekreterarna att definiera som familjerelationer. Avsaknaden av ett ungdomsperspektiv till förmån för ett familjeperspektiv inom socialtjänsten får konsekvenser för ungdomar som rymmer och kastas ut hemifrån på deras väg mot vuxenblivandet.

Elva procent av alla unga har erfarenhet av att rymma eller bli utkastade hemifrån

I en annan studie *"Tillfälligt Uppbrott"* (Högdin & Sjöblom 2009) undersöktes genom en enkätundersökning hur vanligt förekommande det var med uppbrott hemifrån i en normalpopulation av 3010 ungdomar i årskurs två vid 18 gymnasieskolor i olika delar av landet. Ytterligare ett syfte var att undersöka de omständigheter som kan utlösa och ligga bakom uppbrott hemifrån samt undersöka vad som händer ungdomar under tiden för själva uppbrottet. I studien definieras ungdomar som har rymt och kastats ut hemifrån till dem som går i gymnasiet och är under 21 år och som har uppgett att de har tillbringat minst ett dygn borta från hemmet utan föräldrarnas tillstånd eller blivit tvingade att lämna hemmet av sina föräldrar.

Studien visade att 11 procent av ungdomarna hade erfarenhet av uppbrott från familjen i form av att de har rymt och/eller blivit utkastade hemifrån. I studien förekommer en högre andel ungdomar i storstadsområdena, och därför är en försiktig uppskattning av hur många ungdomar i hela landet som kan tänkas ha en erfarenhet av uppbrott hemifrån att minst en av tio gymnasieungdomar har varit med om ett uppbrott från familjen. Det kan alltså röra sig om cirka tre elever i en klass på 30.

Nästan hälften av ungdomarna var 15 år eller yngre när de bröt upp hemifrån. Hela 24 procent hade varit med om fyra eller fler uppbrott. Majoriteten av ungdomarna var flickor och hade varit med om fler än ett uppbrott hemifrån. Det fanns även ett samband som innebär att ju yngre den unge var vid första uppbrottet desto fler uppbrott hade de varit med om.

Konflikter i familjen vanligaste orsaken till uppbrott

En övervägande majoritet av de ungdomar som bröt upp hemifrån gjorde det på grund av att de upplevde konflikter i hemmiljön. Uppbrotten för majoriteten av ungdomar kan således beskrivas som en flykt från hemmet. Mer än hälften av alla ungdomar som har rymt eller blivit utkastade hemifrån har blivit utstötta och flytt från hemmet på grund av att de inte accepterades för sitt sätt att leva, negativa relationer till föräldrar och styvföräldrar, psykisk och fysisk misshandel i hemmet, att de inte accepterades för sin sexuella läggning, inte tilläts ha ett förhållande med det motsatta könet eller stängdes ute av föräldrarna när de var 18 år.

Resultaten från studien visar också på att en stor grupp av de unga som har flyttat hemifrån när de går i gymnasiet och bor själva har erfarenhet av uppbrott hemifrån. Hela 26 procent av dem som gick på IV-programmet hade erfarenhet av uppbrott hemifrån. Detta tyder på att ungdomar som går på IV-program eller som inte bor i sin familj under gymnasietiden är grupper av ungdomar som tillhör en extra utsatt kategori för uppbrott hemifrån. Endast sex procent av ungdomarna uppgav att orsaken till uppbrottet hemifrån inte handlade om problem utan att de hade rymt på grund av skäl som handlade om att det var roligt eller spännande; så kallade "äventyrsrymmare".

Det var 25 procent av ungdomarna med erfarenhet av uppbrott hemifrån som uppgav att de har sovit utomhus eller hos en tillfällig vän. Ungefär var fjärde svarade också att de på flera sätt var extra utsatta under uppbrottet. Utsattheten handlade om att de sov på en utsatt plats och i stor utsträckning hade varit med om negativa erfarenheter i samband med det. Pojkar har i något större utsträckning än flickor svarat att de råkade ut för negativa händelser, vilket hänger samman med att pojkar även i högre utsträckning svarade att de sov ute. Ungdomar med utländsk bakgrund uppgav att de kände sig ensamma och rädda i högre utsträckning än svenska ungdomar i samband med uppbrott hemifrån. Många av ungdomarna uppgav att de också upplevde positiva aspekter under uppbrottet. De flesta ungdomar kunde beskriva båda positiva och negativa erfarenheter.

Skolkuratorer kritiska till socialtjänstens arbetssätt

I studien "*Tillfälligt Uppbrott*" (Högdin & Sjöblom 2009) intervjuades också 16 skolkuratorer om deras arbete med ungdomar som bryter upp hemifrån. Skolkuratorerna bekräftar att socialtjänsten har ett familjeinriktat synsätt på bekostnad av ett ungdomsperspektiv i sitt arbete med den här gruppen ungdomar. Skolkuratorerna uttryckte att det saknas möjligheter att ge individuellt stöd till ungdomar som bryter upp hemifrån från svåra uppväxtvillkor och som därför inte kan eller vill bo hemma. De behöver hjälp för egen del med både boende och försörjning under tiden som de går i gymnasiet, oavsett deras ålder. Skolkuratorerna tog upp problemet att ungdomar som är över 18 år och som går i gymnasiet inte får försörjningsstöd av socialtjänsten och till och med kan rekommenderas att sluta sin gymnasieutbildning för att kunna få försörjningsstöd. Det visar på ett systemfel som drabbar unga människor hårt. Det är ett exempel på hur förändringar i övergångsfasen från ungdomstid till vuxenliv inte har uppmärksamats i den statliga policyn för ungdomar.

Våld och övergrepp är en vanlig bakgrund till rymning och utkastning hemifrån

En stor del av den internationella forskningen har fokuserat på vilka erfarenheter ungdomar som har rymt eller kastats ut hemifrån hade av våld, misshandel och sexuella övergrepp från sin uppväxt. Forskningen visar tydligt att många unga som rymmer eller blir utkastade hemifrån har blivit utsatta för våld och övergrepp. Denna inriktning har varit ett tydligt spår i den amerikanska forskningen från 1980 och framåt (Wade & Biehal 1998; Martinez 2006). Resultaten från den forskningen har också bekräftats i den brittiska forskningen (Newman 1989; Abraham & Mungall 1992; Rees 1993; Stein et al 1994; Stein 1999).

De amerikanska forskarna Whitbeck och Simons (1990) har undersökt kopplingen mellan ungdomars erfarenhet av övergrepp i hemmiljön och risken att bli offer för övergrepp och kriminalitet när ungdomar är hemifrån. De skriver att forskningen om denna grupp ungdomar har lett fram till övertygande belegg för att ungdomar som rymmer och kastas ut hemifrån kommer från familjer där de innan rymningen eller utkastningen har upplevt våld, sexuella övergrepp och sviktande vård och omsorg från föräldrarna. Kroniska rymmare, det vill säga ungdomar som återkommande rymde hemifrån, uppgav att de snarare upplevde en lättnad över att lämna en svår familjebakgrund bakom sig än att de upplevde en saknad över att rymningen hade lett till att banden hade brutits mellan dem och familjerna.

I en annan studie (Whitbeck & Hoyt 1999) intervjuades 602 ungdomar som rymt hemifrån i åldern 12–22 år, samt föräldrar och vårdnadshavare till dem. Undersökningen gjordes i fem städer i USA. Resultaten visar också på att ungdomar som rymmer hemifrån växer upp i familjer där det förekommer fysisk och psykisk våld, missbruk, övergrepp och psykisk ohälsa. Själva handlingen att rymma hemifrån framställs av forskarna som uttryck för ett brådmoget beteende som resulterar i ett för tidigt vuxenblivande. Det är en handling som får långtgående påverkan på ungdomens vidare socialisering i samhället.

Lika vanligt med uppbrott i familjen i Sverige som i Storbritannien

En stor enkätundersökning i Storbritannien (Stein 1999) studerade hur vanligt förekommande det var att ungdomar rymde hemifrån. Ett slumpmässigt urval av en normalpopulation på 13 000 ungdomar i sammanlagt 124 skolor fick besvara en enkät om sina erfarenheter av att rymma eller bli utkastad hemifrån. Stein fann att det var en av nio, eller elva procent, av alla ungdomar under 16 år i Storbritannien som rapporterade att de hade rymt eller hade tvingats hemifrån under minst ett dygn. Det resultatet ger stöd åt resultatet från den svenska studien (Sjöblom 2009) som visade att 11 procent av svenska ungdomar rymt eller blivit utkastade hemifrån.

Sammantaget var det under ett år 77 000 brittiska ungdomar under 16 år som rymde hemifrån för första gången. Över hälften, 54 procent, rymde bara en gång men en av åtta, 12 procent, hade rymt hemifrån mer än tre gånger. En femtedel, 19 procent, uppgav att de hade tvingats att lämna sina hem mot sin vilja. Dessa ungdomar uppfattade sig alltså som utkastade hemifrån. Omfattningen av rymning hemifrån var likartad för olika delar av Storbritannien och för olika geografiska områden av landet. Det var fler flickor (11,5 procent) än pojkar (8,5 procent) som rymde hemifrån. Skillnaden mellan olika etniska grupper som rymde hemifrån var mycket små.

En stor majoritet, 80 procent, av de brittiska ungdomarna nämnde problem i hemmiljön som den främsta orsaken till att de rymde hemifrån. Den utlösande faktorn som främst framhölls av ungdomarna var konflikter i familjen. Över en fjärdedel uppgav att de rymde hemifrån på grund av sexuella, fysiska och emotionella övergrepp. Andra orsaker som uppgavs var problem med kamrater och skolan. Bland ungdomar som levde i familjer med styvföräldrar eller i enföräldersfamiljer var sannolikheten större att de skulle rymma hemifrån än bland ungdomar som levde med två biologiska föräldrar.

Det var vanligare att ungdomar som hade erfarenhet av att ha rymt hemifrån uttryckte en negativ attityd gentemot sina föräldrar. Exempelvis att de hade blivit slagna vid flera tillfällen eller att de hade blivit orättvist behandlade av föräldrarna. Tio procent av ungdomarna uppgav att de hade blivit slagna hemma och 34 procent uppgav att de hade blivit orättvist behandlade.

År 2005 gjorde The Children´s Society (Rees & Lee 2005) en uppföljande studie av Steins studie från 1999. I uppföljningen fick 11 000 ungdomar mellan 14 och 16 år svara på samma enkät som låg till grund för studien 1999. Det finns en hög samstämmighet mellan de bägge studierna. Det är endast i några avseenden som resultaten skiljer sig åt och i några fall har nya resultat tillkommit. I studien från 2005 säger sig färre ungdomar ha sovit utomhus i samband med rymning eller utkastning hemifrån. Men samtidigt tyder övriga resultat på att risken fortfarande är hög för att ungdomar hamnar i olika överlevnadsstrategier som tiggeri, prostitution och kriminalitet vid denna typ av uppbrott.

5. Kartläggning av kommunernas arbete för att bryta hemlöshet

Inför denna rapport har Stockholms Stadsmission gjort en enkät bland svenska kommuner, som belyser deras arbete med att bryta hemlöshet lokalt. Resultaten av enkäten redovisas i detta kapitel

I våras genomförde Socialstyrelsen också en enkät, vars resultat ännu inte publicerats. Professor Hans Swärd skriver i rapportens första kapitel om fördelar och nackdelar med metoden som används i Socialstyrelsen. Kartläggning genomförs en viss bestämd vecka och under den tiden ska socialtjänsten fylla i en enkät för varje person de har kontakt med som tillhör en av målgrupperna. Den metoden tenderar att fånga upp personer i långvarig hemlöshet, men underskatta antalet personer i tillfällig hemlöshet och personer som har boende korta perioder för att däremellan leva i hemlöshet. Metoden ger en ögonblicksbild, och fångar inte utvecklingstendenser. Socialstyrelsens kartläggning frågar inte heller om kommunernas arbetssätt för att bryta hemlöshet.

Det är därför intressant att fråga kommunerna vilken utveckling de själva ser, och fråga hur de arbetar för att motverka hemlöshet, vilket gjorts i enkäten i denna rapport. Lite tillspetsat kan man säga att Socialstyrelsens kartläggning besvarar hur många människor i hemlöshet det finns i kommunerna, medan Stockholms Stadsmissions kommunkartläggning undersöker hur kommunerna arbetar för att motverka hemlöshet, och vilken utveckling kommunerna själva ser.

En central del i regeringens hemlöshetsstrategi var att uppmuntra kommunerna att utveckla bättre arbetssätt för att motverka hemlöshet. Många kommuner har därför utvecklat en tak-över-huvudet-garanti. Innebörden av garantin varierar bland kommunerna. Allt från enbart en möjlighet till natthärbärge till en mer långsiktig boendelösning kan ingå. För att ta reda på omfattning i garantin och hur den samspelar med andra insatser mot hemlöshet fick kommunerna svara på om de har en skriftlig tak-över-huvudet-garanti för människor i hemlöshet, och vad en sådan garanti i så fall innebär för människor i hemlöshet.

Ett aktivt kunskapsarbete är ofta en fördel i att utveckla arbetet med att stävja hemlöshet och effekterna av den. Därför tillfrågades kommunerna om de gjort en egen kartläggning av hemlösheten i kommunen utöver Socialstyrelsens nationella kartläggningar, och vad en sådan i så fall visat.

Stockholms stadsmissions anställda möter allt fler unga i hemlöshet. Årets hemlöshetsrapport har därför fokus på unga i hemlöshet. I ljuset av det är det relevant att ta reda på om samma tendens också finns i andra kommuner i landet. Därför tillfrågades kommunerna om de märkt av en ökning av andelen unga i hemlöshet under 21 år.

Ett av regeringens mål i den nationella hemlöshetsstrategin var att inga barnfamiljer ska vräkas från sina hem. Strategin har i stor utsträckning gått ut på att ge stöd till kommunerna för att utveckla nya arbetssätt för att bland annat motverka vräkningar av barnfamiljer. Kartläggningen ville söka svar på hur väl strategin fungerat ute i landets kommuner och om antalet barnfamiljer som riskerar bostadslöshet ökat.

Resultat från kartläggningen

Kartläggningen visar att många av Sveriges kommuner arbetar aktivt för att motverka hemlöshet. Det är också tydligt att hemlöshet är ett marginellt problem i många mindre kommuner. Kartläggningen visar att barnfamiljer som riskerar bostadslöshet eller har svårt att komma in på den ordinarie bostadsmarknaden över huvud taget inte bara är ett problem i storstäderna. En allt hårdare bostadsmarknad på många orter gör att fler får svårt att hitta och behålla ett eget boende. Flera kommuner rapporterar bland annat att hyresvärdar blivit snabbare att vräka hyresgäster som får problem med ekonomin.

Nedan redovisas resultaten mer i detalj. Samtliga svar från kommunerna finns i appendix 1.

Knappt hälften av kommunerna har tak-över-huvudet-garanti för individer i hemlöshet

Nästan hälften av kommunerna, 81 av 166, anger att de har en tak-över-huvudet-garanti för människor i hemlöshet. Dessutom anger flera kommuner i de öppna svaren att de inte har en skriftlig tak-över-huvudet-garanti, men att de löser akut hemlöshet utifrån individens behov, eller att de arbetar utifrån målsättningen att ingen människa ska behöva sova ute.

Avsaknaden av en skriftlig tak-över-huvudet-garanti behöver alltså inte vara samma sak som att kommunen inte har en strategi för att ge stöd till individer utan tak över huvudet för natten. Men frågan är om inte en skriftlig garanti ändå har fördelar. Inte minst för att en skriftlig garanti tydliggör vilket stöd individen har rätt att få från kommunen.

Många kommuner gör egna kartläggningar av antalet individer i hemlöshet i kommunen

Enkäten visar att åtminstone 67 kommuner gör egna kartläggningar av antalet individer i hemlöshet i kommunen. Flera mindre kommuner svarar nej på frågan om de gjort en kartläggning, men har samtidigt skrivit i det öppna svaret att kommunens storlek gör att de inte behöver göra särskilda räkningar för att veta hur många människor i hemlöshet som finns i kommunen. Många kommuner svarar också att de gör årliga uppföljningar, och flera ger exakta siffror på hur många människor i hemlöshet som finns i kommunen.

Ökad andel unga i hemlöshet

Var sjätte kommun, eller omkring 17 procent, rapporterar en ökning av andelen unga under 21 år i hemlöshet. Det rör sig om större städer som Norrköping, Östersund, Karlskrona och Falun. Men ökningen sker också i pendlingskommuner och andra mindre kommuner som Flen, Nässjö, Sjöbo, Kungsbacka, Hallsberg, Gagnef och Hudiksvall.

Ökning av barnfamiljer som riskerar bostadslöshet

Nästan var femte kommun, eller 19 procent, ser en ökning i antalet barnfamiljer som riskerar bostadslöshet. Det är både små och stora kommuner som noterar en ökning av antalet barnfamiljer som riskerar att förlora sina boenden: Vaxholm, Sigtuna, Heby, Uppsala, Katrineholm, Eskilstuna, Linköping, Gislaved, Karlshamn, Kävlinge, Osby, Lund, Helsingborg, Hässleholm, Hylte, Halmstad, Öckerö, Lysekil, Vännäs, Skellefteå.

Flera av kommunerna som rapporterar att de inte märker av en ökning i antalet barnfamiljer som riskerar bostadslöshet skriver i de öppna svaren att kommunen arbetar aktivt för att motverka vräkningar av barnfamiljer. Exempel på kommuner som rapporterar en minskning finns också, till exempel Färgelanda och Hagfors. Det finns alltså exempel på både positiv och negativ utveckling bland kommunerna.

Malmö kommun rapporterar att de inte ser en ökning i antalet barnfamiljer som riskerar bostadslöshet, men att de ser en stor förändring i antalet nyanlända som inte kan hitta en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden. Grupperna nyanlända ensamstående med barn och nyanlända sambo/gifta med barn som behöver hjälp med boendet nästan dubblerades mellan 2009 och 2010.

Bland de öppna svaren berättar flera kommuner detaljerat om den utveckling de ser. En kommun rapporterar att en del av ökningen av avhysta barnfamiljer varit EU-medborgare som förlorat sitt boende när föräldrarna blivit arbetslösa. Lunds kommun rapporterar att den största ökningen av barnfamiljer som riskerar bostadslöshet är familjer i bostadsrättsföreningar.

Hur genomfördes kartläggningen?

Stockholms Stadsmission genomförde kommunkartläggningen genom att skicka ut en enkät ut med e-post till alla Sveriges 290 kommuner under sommaren 2011. Enkäten innehöll fem frågor av både öppen och sluten karaktär. En möjlighet att ange resonemang och tankar kring svaren gavs även i de slutna frågorna.

En majoritet av kommunerna tog sig tid att svara på enkäten. Totalt svarade 166 av 290 kommuner. Detta motsvarar en svarsfrekvens på 57 procent. De 166 svaren som inkommit ger en bred bild av hemlösheten i landets kommuner, och ger också insikter i kommunernas arbete för att motverka hemlöshet. Enkätsvaren finns att läsa i sin helhet i appendix 1.

6. Ung och hemlös i Stockholm – Stockholms Stadsmissions erfarenheter

Sammanfattning

- Den nationella hemlöshetsstrategin har haft små positiva effekter på hemlösheten i Stockholm, och de förbättringar som skett har ännu inte kunnat väga upp förändringar som sker på andra områden som förvärrar problemen.
- Problemen med ökad ekonomistyrning inom socialtjänsten har förstärkts ytterligare det senaste året. Budgetramar styr i allt högre utsträckning vilka lösningar och insatser som är möjliga för människor i hemlöshet, snarare än individers behov och rättigheter enligt socialtjänstlagen.
- Stockholms Stadsmission möter allt fler människor som borde ha rätt till stöd och hjälp från det offentliga, men som bollas mellan olika myndigheter, främst Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och socialtjänsten. Det är Stockholms Stadsmissions erfarenhet att socialtjänsten gör hårdare bedömningar än tidigare, och ibland ställer orimliga krav på individen.
- Stockholms Stadsmission möter allt fler unga i hemlöshet.
- Unga utlandsfödda i hemlöshet är särskilt utsatta.
- Antalet vräkt barn och unga ökar.
- Bostadslösa barnfamiljer blir kvar länge i osäkra boendesituationer.
- Regelverket hindrar unga över 18 år i hemlöshet från att gå klart gymnasiet.

Hur är arbetet för att motverka hemlöshet organiserat i Stockholm?

Stockholm är landets största stad och här finns också flest antal människor i hemlöshet. För den som är intresserad av utvecklingen av hemlösheten i Sverige är därmed utvecklingen i Stockholm särskilt relevant. I det här kapitlet beskrivs det pågående hemlöshetsarbetet i Stockholm, och Stockholms Stadsmissions erfarenheter av de praktiska konsekvenserna av den förda politiken för människor som lever i hemlöshet i Stockholm. Kapitlet lyfter också fram ett antal problemområden som Stockholms Stadsmission ser som särskilt relevanta för att komma åt de ökade problemen med barn och unga i hemlöshet.

Stockholms stad erbjuder stöd i olika former till personer som lever i hemlöshet och har sin tillhörighet i staden. Stadsdelsförvaltningarna ansvarar för stöd till de individer i hemlöshet som anses tillhöra stadsdelsnämndens område. Enheten för hemlösa ansvarar för stöd till de individer i hemlöshet som inte haft kontakt med socialtjänsten i en stadsdelsförvaltning under de senaste två åren.

En stor del av det praktiska arbetet med att hjälpa människor i akut hemlöshet som sker inom ramen för det offentliga utförs av frivilligorganisationer. Stockholms Stadsmission driver till exempel flera verksamheter för människor i hemlöshet på uppdrag av Stockholms stad.

Utöver detta arbetar Stockholms Stadsmission med stöd till människor i hemlöshet på flera andra sätt. I brist på högre politiska ambitioner för att bekämpa hemlösheten från grunden har Stockholms Stadsmission satt upp ett eget mål om att alla individer på ett akutboende eller härbärge ska ha kommit till ett mer långsiktigt boende inom 30 dagar. Som ett steg i detta har ett av Stockholms Stadsmissions natthärbärgen gjorts om till dygnet runt-verksamhet, för att på så sätt kunna bidra till

förändringsprocesser och motiveringsarbete. Fortfarande betalar Stockholms stad enbart för härbärgesplatserna, och den nya dagverksamheten är helt gåvofinansierad.

Den grupp människor i akut hemlöshet som Stockholms Stadsmission sett öka mest de senaste åren är utländska medborgare i hemlöshet. Så kallade papperslösa och EU-migranter utan uppehållsrätt är grupper som står helt utan rätt till stöd från det offentliga, och omfattas inte av stadens tak-överhuvudet-garanti. Många sover därför ute. För att hjälpa den här gruppen har Stockholms Stadsmission tagit initiativ till Crossroads, ett center där fattiga och bostadslösa EU-migranter kan få information och råd. Crossroads drivs av Stockholms Stadsmission i samarbete med Arbetsförmedlingen och Frälsningsarmén och finansieras av Europeiska Socialfonden och Stockholms stad.

Stockholms Stadsmission möter allt fler unga i hemlöshet

Stockholms Stadsmission möter allt fler unga i hemlöshet. Med hemlöshet avses här såväl de unga som söker sig till härbärgen och akutboenden, som de som ännu inte tagit steget att be om hjälp från det offentliga. Till Stockholms Stadsmissions verksamheter för utsatta unga vuxna kommer unga som rymt hemifrån eller blivit utkastade. Unga som sover hos vänner, på nattbussen eller i stolar på Arlandas terminaler. Unga som går in i sexuella relationer med äldre män i utbyte mot husrum. Unga som låtsas att allt är som det ska och försöker klara skolan tills det inte går att hålla skenet uppe längre. Gemensamt för de flesta är att de inte litar på vuxenvärldens vilja eller förmåga att hjälpa. Många har negativa erfarenheter av socialtjänsten och andra myndigheter.

Möt två unga stockholmare som lever i dold hemlöshet.

Lea, 18 år

Lea är snart nitton år och har varit i Sverige i ett halvår. Hon kommer från Irak där hon växte upp med lillasyster, mamma och pappa. När mamman dog för några år sedan flyttade familjen till Syrien där pappan blivit lovad jobb. Dessvärre avled arbetsgivaren snart efter att Lea och hennes familj anlät och deras situation förvärrades snabbt. I Irak fanns inget att återvända till. Så småningom lämnade pappan flickorna inneboende hos en familj för att söka jobb och uppehållstillstånd i Sverige. Lea, då sexton år, tog ensam hand om sin syster och om matlagningen och städning åt värdfamiljen för att betala för uppehållet. Pappan hade under tiden gift sig med en irakisk kvinna med svenskt medborgarskap.

Lea och hennes lillasyster kunde så småningom komma efter till Sverige som anhöriga. Den nya hustrun var dock missnöjd med situationen, Lea och hon hamnade i ständiga konflikter och till slut ville hon inte längre låta flickan bo kvar hemma. Hon ansåg att Lea var vuxen och skulle klara sig själv. Lea kunde ännu inte tala svenska, hon hade inget jobb och ingenstans att ta vägen. Hon fick kontakt med en familj som erbjöd henne ett rum som inneboende, men hos socialtjänsten blev det nej till hyran eftersom man ansåg att Lea hade ett hem. I brist på andra lösningar bodde Lea kvar hemma hos pappan och hans nya fru trots allt. Men frun blev rasande så fort pappan tilltalade sin dotter och tillät inte att Lea inreda sin egen plats i hemmet. I stället fick hon sova på en madrass i lillasystemens rum.

Leas pappas äktenskap knakar i fogarna på grund av konflikterna kring Lea. Hon känner att hon blir en belastning för honom. Pappan är arbetslös och har inga egna pengar. Hans enda möjlighet att få bo och arbeta i Sverige består i äktenskapet. Och Lea i sin tur har fått uppehållstillstånd som barn boende hos honom. Lea är livrädd att bli tillbakaskickad till Irak som hon lämnade som fjortonåring och där hon inte har enda släkting eller vän att återvända till. Hon vill stanna i Sverige, lära sig svenska och bli tandläkare. Men situationen hemma är nu ohållbar. Pappans fru slår Lea vid flera tillfällen och låter henne ofta inte äta eller sova hemma.

Trots att Lea är mycket rädd och orolig för att lämna hemmet flyttar hon ut. Under några veckors tid fördrivar hon tiden på biblioteket och ett kvällsöppet fik. Hon sover på en madrass hos en klasskamrat. Klasskamraten hjälper henne sedan att hitta ett rum hos en familj. Lea har inga pengar att betala hyran med och får inget ekonomiskt bistånd från socialtjänsten som fortfarande hänvisar till att pappan har försörjningsplikt. Vid mötet på socialtjänsten, som genomförs utan tolk, förstår Lea det också som att man överväger att kontakta Migrationsverket för att utreda om hon ska skickas tillbaka till Irak eftersom hon i deras ögon inte är ett barn utan en person som flyttat hemifrån och lever självständigt som vuxen. Hon blir livrädd och slutar att gå till skolan för att i stället kunna arbeta och tjäna pengar till hyran.

Jesper, 14 år

När Jesper kommer hem är han blåfrusen och förkyld, han är alldeles svart under ögonen och går genast och lägger sig. Han sover i två dygn. Han vaknar av mammas varma tårar på sin kind. "Var har du varit? Var har du varit?" upprepar hon, om och om igen. Han hör ljuden av tv-nyheterna från vardagsrummet. Pappa är alltså hemma. Han känner sig tung i kroppen och är rasande hungrig. Mamma går ner och köper en dubbelpizza åt honom. Den är god och hon sitter och ser på medan han äter men han vill inte prata med henne. De har bara två stolar i köket eftersom pappa slagit sönder de andra. Det finns knappt en hel möbel i hela lägenheten, utom tv:n förstås. Den skulle inte pappa slå sönder. I hallen står kattlådan kvar, trots att det är ett halvår sedan pappa skällade Missan i duschen och slängde ut henne i snön på balkongen. Mamma är inte full men hennes ansikte är sådär svullet. Hennes överarmar är fulla med fula märken och ser ut som blåbärsfärgad batik. Pappa sitter i soffan och säger inte ett ord.

I skolan kallas Jesper för Fetto eller Miffo. "Ditt jävla missfoster, kommer du hit igen. Jag trodde du hade dött så vi skulle slippa se dig", är hälsningsfrasen han möts av när han kommer till skolan dagen därpå. Jesper har varit mobbad i skolan så länge han kan komma ihåg. Ibland säger lärarna något om att "nu får de lägga av" men ingen har på allvar försökt hjälpa honom. Han vet ju att det är för att ingen tycker om honom, inte lärarna heller. Han är inte bra på något.

Det luktar gott om de fuktiga bergsväggarna i tunnlarna. Och det känns som heligt på något sätt, de mörka gångarna, knastret av gruset och deras coola kläder. Han har en grön jacka med huva som mamma har köpt åt honom i födelsedagspresent. Mange är den som sprayar först och liksom gör stommen. De andra fyller i med färg, gör skuggor och highlights. Fort ska det gå. De är schyssta killar och de är på riktigt. Det blir som en stad med bokstäver och ur dem växer figurer klädda som de själva, redo att ta över världen. "Fatta att vi gjort det här!" Efteråt vilar de i ett bergrum där någon lämnat gamla backar och tidningar. Det är riktigt kallt men vem bryr sig när man är med sina polare och röker cigg. Frampå morgonen går de till Seven Eleven och köper kaffe och nybakta kanelbullar. Kan det bli bättre? Men Hassan och Mange måste iväg för att det är några som de ska träffa på Plattan. Jesper blir kvar med småkillarna.

Den natten bestämmer sig Jesper för att aldrig gå hem mer. Det blir Counter strike på Matrix och snatteri runt Hötorget. Jesper rusar in i en tebutik och plockar ut en hel mandeltårta. Så roligt har han inte haft på länge och killarna tycker att Jesper är fett grym.

Lea och Jesper är två av alla de ungdomar som lever i det vi på Stockholms Stadsmission vill kalla dold hemlöshet. Dessa unga syns inte i den nationella statistiken.

Barns och ungas hemlöshet ser annorlunda ut än vuxnas, och kräver andra strategier. Genom att lyfta fram våra erfarenheter och de problem vi ser hoppas vi på Stockholms Stadsmission kunna bidra till att unga i hemlöshet får bättre stöd och hjälp från det offentliga.

Den förda politiken mot hemlöshet i Stockholms stad det senaste året

Det totala antalet människor i hemlöshet i Stockholms stad var 2 982 personer vid den senaste räkningen den 15 april 2010. Det är en minskning med cirka 100 personer sedan räkningen 2008. Sedan 2004 har hemlösheten minskat med cirka 400 personer.

Stockholms stad har som mål att halvera den akuta hemlösheten mellan 2008 och 2012. År 2008 levde 390 personer i akut hemlöshet i Stockholms stad enligt stadens egna mätningar, och antalet behöver fortfarande minska med omkring 200 personer för att nå målet. Det krävs en kraftsamling för att nå målet om att halvera den akuta hemlösheten 2008–2012.

Flera politiska initiativ har tagits för att minska hemlösheten i Stockholm det senaste året. Bland annat följande.

- I september 2010 sammanförde Stockholms stad flera verksamheter som riktar sig till människor i hemlöshet i kvarteret Pelarbacken på Södermalm i Stockholm. Där öppnades också en vårdcentral för människor i hemlöshet i samarbete med landstinget. I kvarteret samlas uppsökande och fältförlagt arbete, socialtjänst, beroendevård, psykiatri, somatisk vård och tandvård. Att ha flera verksamheter under samma tak gör det lättare för människor i hemlöshet att få tillgång till vården, och gör det också möjligt att behandla flera hälsoproblem parallellt.
- Det pågår ett Bostad först-projekt i Stockholm, där individer i hemlöshet erbjuds en fast bostad utan krav på drogfrihet. Totalt ska projektet omfatta 15–20 individer under tre år och drivs i samarbete med Stockholms Stadsmission och Svenska Bostäder. Projektet Bostad Först omfattar i dag 17 personer vid tre stadsdelsförvaltningar. Förslag finns om att utöka projektet med 15 platser och involvera ytterligare två stadsdelsförvaltningar.
- Hemlöshetsjouren har minskat antalet brukare som kommer direkt till härbärgen utan tidigare kontakt med socialtjänsten. Hemlöshetsjouren gör att många brukare nu kan känna sig trygga i att de får en plats på härbärgen och slipper stå i kö varje kväll.
- Det har också skett förändringar det senaste året som riskerar att påverka hemlöshetsarbetet i negativ riktning. Omfattningen på arbetet med att söka upp människor i hemlöshet som inte självmant söker sig till härbärgen eller akutboenden har minskat eftersom en tjänst i det uppsökande teamet i Enheten för hemlösa flyttats till hemlöshetsjouren.

Stockholms Stadsmissions bild av utvecklingen

Stockholms Stadsmission betvivlar inte goda politiska ambitioner på hemlöshetsområdet, men tvingas tyvärr konstatera att när det gäller utvecklingen för människor i hemlöshet är förbättringarna blygsamma, och i flera avseenden har utvecklingen gått i fel riktning.

Stockholms Stadsmissions erfarenheter är att den nationella hemlöshetsstrategin har haft små positiva effekter på hemlösheten i Stockholm, och de förbättringar som skett har inte kunnat väga upp förändringar som sker på andra områden som förvärrar problemet. Stockholms Stadsmission har mycket starkt upplevt hur dessa förändringar håller på att skapa ett parallellt samhälle för de allra svagaste. Målsättningen att organisationens verksamheter ska fungera överbyggande för de individer som tillfälligt halkat ur trygghetssystemen – de ska inte bli ett sätt att leva. Stockholms Stadsmission ser dock en utveckling där hjälpverksamheten blir mer och mer nödvändig för dem som lever i störst utsatthet i samhället.

Stockholms Stadsmission ser också att delar av regeringens hemlöshetsstrategi som skulle kunna ha gett positiva effekter inte har fått genomslag på fältet. En stor del av hemlöshetsstrategin har gått ut på att sprida kunskap om evidensbaserade metoder för att motverka hemlöshet. Stockholms Stad inför gradvis evidensbaserade metoder, men Stockholms Stadsmission konstatera ändå att metoderna som

det offentliga använder i Stockholm för att bekämpa hemlöshet till stor del inte har stöd i forskning. Fortfarande bygger en stor del av insatserna kring så kallade boendetrappor där individer gradvis kvalificerar sig för mer självständigt och långsiktigt boende. Forskningen har inte kunnat visa att boendetrappor är en effektiv metod för att bryta hemlöshet långsiktigt.

Ökad ekonomistyrning

Problemen med ökad ekonomistyrning inom socialtjänsten har förstärkts ytterligare det senaste året. Stockholms Stadsmissions erfarenhet är att det har inneburit att budgetramar i högre utsträckning styr vilka lösningar och insatser som är möjliga för människor i hemlöshet, snarare än individers behov och rättigheter enligt socialtjänstlagen. Lagen anger att varje kommun har ansvar för att de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som de behöver. Socialtjänstens budgetramar ska inte vara avgörande för vilken hjälp som är möjlig att ge.

Det är Stockholms Stadsmissions erfarenhet att socialtjänstens handläggare arbetar utifrån riktlinjer om att insatser för personer som uppvisar hög grad av motivation och egen förändringskraft ska prioriteras. Det får allvarliga konsekvenser, bland annat till att beslut om boendelösningar fattas i kortare tidsperioder. En handläggare kan fatta beslut om att en individ ska få en plats på ett lågtröskelboende i en eller två månader, för att sedan utvärdera om den hemlöse personen uppvisat tillräcklig motivation och vilja att förändra sin livssituation. Med *motivation* och *förändringsvilja* avses ofta att individen går med på att delta i behandling för sitt missbruk och på så sätt kvalificera sig för ett drogfritt boende.

Om handläggaren bedömer att personen inte uppvisar tillräcklig förändringsvilja för att motivera ytterligare satsningar kan individen bli av med platsen på lågtröskelboendet, och tvingas söka sig till natthärbärge. Erfarenheten är att osäkerheten och oron som detta skapar hos människor i hemlöshet motverkar mer långsiktigt arbete för att bryta långvariga mönster, och att detta arbetssätt därmed motverkar syftet med hemlöshetspolitiken.

Svårare att få stöd och hjälp av det offentliga

Stockholms Stadsmission möter allt fler människor som borde ha rätt till stöd och hjälp från det offentliga, men som bollas mellan olika myndigheter, främst Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och socialtjänsten. Det finns ett stort behov av stödpersoner som kan hjälpa människor i hemlöshet att hävda sina rättigheter. Stockholms Stadsmission agerar ibland ombud för människor i hemlöshet, hjälper till att ta kontakt med myndigheter, att fylla i blanketter och få fram intyg.

I det arbetet ser Stockholms Stadsmissions personal också en utveckling mot alltmer komplicerade ärenden. Dels är personernas ekonomiska problem allvarigare, dels är myndigheternas regelverk mer komplicerat och det kan vara svårt att veta vad som gäller och vilket stöd en klient egentligen har rätt till. Stockholms Stadsmissions personal upplever också en brist på flexibilitet från myndigheterna som hänger ihop med en ökad press på handläggare att hålla den egna budgeten. När fler söker hjälp betyder det inte att verksamheterna får mer pengar. Det leder till mer restriktiva bedömningar, och billigare insatser.

Det är Stockholms Stadsmissions erfarenhet att socialtjänsten gör hårdare bedömningar än tidigare, och ibland ställer orimliga krav på individen. En mamma nekades ekonomisk hjälp från socialtjänsten för att hon betalat elräkningen med barnens sparpengar. När socialtjänsten ska bedöma om någon har rätt till ekonomiskt bistånd räknar de inkomster från tre månader bakåt i tiden, och drar sedan av vad de räknar ut är hushållets "skäliga levnadsomkostnader". Om resultatet blir ett överskott anser socialtjänsten att personen borde ha sparat dessa pengar till en buffert, och avslår därför ansökan om bistånd. Det spelar ingen roll att pengarna inte finns sparade i verkligheten, och att familjen inte kan betala hyran för nästa månad.

Fortsatt stor brist på försöks- och träningslägenheter

Stockholms Stadsmission möter människor i hemlöshet som tvingas vänta på ett mer långsiktigt boende för att antalet försöks- och träningslägenheter inte ökar i den takt som skulle behövas för att möta det stora behov som finns.

På flera sätt är mindre permanenta boendelösningar dessutom både ineffektiva och kostsamma åtgärder för att bekämpa hemlöshet. Den nationella snittkostnaden som kommuner betalar för en härbärgesplats är 500 kronor per natt. I Stockholm är kostnaden högre, mellan 796 kronor och 1 366 kronor per natt. Lågt räknat kostade de 62 289 härbärgesnätterna i Stockholms stad totalt 49,5 miljoner kronor under 2010. Frågan är om pengarna gått till att motverka hemlöshet, eller till att upprätthålla den.

Det finns mycket som tyder på att det skulle vara mer kostnadseffektivt på lång sikt att erbjuda människor i hemlöshet mer långsiktiga boendelösningar. Enheten för hemlösa i Stockholms stad har beräknat kostnaderna för akutboenden och konstaterat att mer långsiktiga boendelösningar är mer kostnadseffektiva för kommunen än akutboenden, även när man räknar in kostnader för boendestöd och liknande stödinsatser för att hjälpa människor i hemlöshet att klara ett eget boende. En stor del av de personer som levt i hemlöshet i många år har dessutom sjukpension och skulle ha rätt till bostadsbidrag om de hade ett eget boende. Därmed skulle stadens kostnader bli ännu lägre, menar Enheten för hemlösa.

Problem som särskilt drabbar unga i hemlöshet

Barn och ungas hemlöshet skiljer sig från vuxnas. Stockholms Stadsmission ser utifrån sin erfarenhet ett antal problemområden som vi vill rikta uppmärksamheten mot, områden vi ser som avgörande för att minska hemlösheten bland barn och unga. Själva hemlösheten bland barn och unga är nästan uteslutande till följd av andra problem i den ungas familjesituation. När hemlösheten väl uppstår blir den dock det mest akuta problemet att lösa.

Många av de barn och unga i hemlöshet som Stockholms Stadsmission möter upplever höga trösklar för att få stöd från det offentliga. Det är till exempel svårt för socialtjänsten att snabbt tillgodose ungas behov av tak över huvudet. Många gånger möts individen av motfrågor från socialsekreteraren om hemsituationen och graden av motivation att lösa problemen i relationen till familjen. Socialtjänstens regelverk kräver att handläggaren utreder situationen och prövar hemmaplanslösningar som familjebehandling innan de kan fatta beslut om boende utanför hemmet. Handläggaren måste alltså motivera varför hemsituationen är så dålig att det inte går att skicka hem den unga personen. Ofta uppstår en moment 22-situation där den unga personen inte kan få tillräckligt förtroende för socialtjänsten för att våga berätta om hemsituationen förrän socialtjänsten visat att den faktiskt kan hjälpa, medan handläggaren inte kan besluta om hjälp med tak över huvudet förrän den unga personen berättat om problemen i relationen till familjen.

Stockholms Stadsmission upplever att många unga i hemlöshet behöver stöd i processen att vända sig till socialtjänsten för att få hjälp. Socialtjänsten bör också direkt kunna erbjuda boende i några nätter under tiden som den situationen utreds mer grundligt. Då skulle paradoxen med att unga i hemlöshet inte litar på det offentliga förmåga att hjälpa dem, och därför inte kan ge den information som behövs för att handläggare ska kunna fatta beslut om stödinsatser, minska.

Antalet vräkta barn och unga ökar

Att motverka vräkningar av barn har länge varit ett prioriterat område inom hemlöshetsbekämpningen. Trots detta utsattes 122 barn i Stockholms län för vräkning 2010, enligt statistik från Kronofogdemyndigheten. Det är en ökning med 13 procent sedan 2009. I Stockholms stad vräktes 37 barn under 2010.

Stockholms Stadsmission möter ofta människor i ekonomiskt svåra situationer som har hyresskulder och riskerar att bli vräkta. I dessa situationer bedriver Stockholms stadsmission i viss utsträckning vräkningsförebyggande arbete för barnfamiljer, och tar för de utsattas räkning kontakt med socialtjänst och bostadsbolag för att om möjligt undvika vräkning.

Ännu fler barnfamiljer än de som syns i vräkningsstatistiken tvingades flytta från sitt hem under hot om vräkning, vilket för barnen är lika illa. Siffrorna fångar alltså inte vidden av problemet med barnfamiljer som tvingas från sina hem.

Bostadslösa barnfamiljer blir kvar länge i osäkra boendesituationer

Stockholms Stadsmission upplever att de barnfamiljer som en gång hamnat utanför den ordinarie bostadsmarknaden har mycket svårt att ta sig tillbaka till en fast egen bostad, och att problemet ökat över tid. I en kartläggning av bostadslösa barnfamiljer i Stockholms stad från september 2010 hade 320 barnfamiljer kontakt med socialtjänsten för att de saknade egen bostad. Mindre än 10 procent av barnfamiljerna i undersökningen saknade bostad för att de tvingats lämna ett förstahandskontrakt, och samtliga av dessa familjer blev vräkta för mer än ett år sedan. Stockholms stads kartläggning visade också att 49 procent av barnfamiljerna saknat egen bostad i mer än tio månader. Andelen bostadslösa barnfamiljer som var beroende av försörjningsstöd hade även ökat det senaste året, från 74 till 77 procent.

I kartläggningen framgår ett tydligt mönster. Bland familjer där båda föräldrarna är födda i utlandet är själva bostadslösheten det största problemet. Familjen hittar inte en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden, eftersom inträdeskraven är för höga. Den vanligaste orsaken till att dessa familjer hamnar i akut hemlöshet är att ett andrahandskontrakt eller inneboendekontrakt har upphört. Bland barnfamiljer med en eller flera vuxna födda i Sverige är det vanligare att andra sociala problem orsakat hemlösheten. Vräkning från ett förstahandskontrakt är också en vanligare orsak till bostadslöshet bland familjer där föräldrarna är födda i Sverige.

En förklaring till att bostadslösa barnfamiljer har svårt att få en egen fast bostad är de höga krav som bostadsbolagen ställer på nya hyresgäster. De allmännyttiga bostadsbolagen i Stockholm har beslutat om gemensamma regler för godkännande av hyresgäster. Bland dessa regler finns kravet att ha en inkomst som är tre gånger så hög som hyran. Ekonomiskt bistånd (socialbidrag) räknas i detta sammanhang inte som inkomst. Även privata hyresvärdar, däribland HSB, har liknande regler. Då de människor som söker sig till Stockholms Stadsmission ofta är beroende av ekonomiskt bistånd för sin försörjning är detta i praktiken ett effektivt hinder för tillträde till den ordinarie hyresmarknaden för dem och många andra som lever i hemlöshet.

Allmännyttan kräver numera också att nya hyresgäster inte ska ha betalningsanmärkningar från tidigare boenden. Detta innebär att den som lever i hemlöshet efter att ha blivit vräkt från tidigare boende på grund av hyresskulder inte har möjlighet att komma in på den allmännyttiga bostadsmarknaden igen förrän betalningsanmärkningen har preskriberats efter tre år.

En bostadslös barnfamilj kan få förtur till bostadskön genom socialtjänsten. Ett krav är dock att familjen inte har andra sociala problem än just bostadslösheten. Även om en barnfamilj bedöms ha särskilda behov och beviljas förtur i bostadskön kan familjen fortfarande nekas kontrakt på en lägenhet för att föräldrarna saknar inkomst, eftersom bostadsbolagen inte räknar försörjningsstöd som inkomst.

Formella vräkningar bara en del av den påtvingade bostadslösheten

I formell bemärkelse är en vräkning (eller avhysning) ett fall då Kronofogdemyndigheten avvisar en hyresgäst från en bostad, då hyresgästen förlorat sin besittningsrätt men vägrat lämna bostaden. I statistiken över antalet vräkningar ingår bara fall som gått till Kronofogdemyndigheten, antingen som anmälan eller av myndigheten verkställd vräkning.

Vräkning kan dock betraktas ur ett vidare perspektiv där det avgörande inte är om Kronofogdemyndigheten kommer och byter låsen, utan snarare om en människa mot sin vilja tvingas lämna sitt hem utan att ha något annat boende att flytta in i. Stockholms Stadsmission möter ofta människor som blivit "vräkta" i detta avseende, men som alltså inte ingår i statistiken. Det handlar till exempel om människor som förlorat sitt hem efter att ha bott i andra eller tredje hand, bott inneboende, som hyrt direkt av en bostadsrättsförening eller tvingats sälja sitt hem för att de inte har råd att betala boendekostnaderna. Med denna vidare definition av vräkning – som utgår från den enskildes upplevelse och praktiska verklighet snarare än vilken myndighet som kopplats in – finns alltså ett betydande mörkertal i den offentliga statistiken.

Barnfamiljer i bostadsrätt med ekonomiska problem

Redan i förra årets hemlöshetsrapport lyfte Stockholms Stadsmission fram problemet med att allt fler bostadsrättsinnehavare riskerar att förlora sina hem. Tidigare var det uteslutande människor som bodde i hyresrätt som sökte hjälp från Stockholms Stadsmission, men i takt med att allt fler hyresrätter ombildas till bostadsrätter och fler människor blir utförsäkrade tillsammans med högre räntenivåer utgår Stockholms Stadsmission från att denna typ av ärenden kommer att fortsätta att öka.

Den som äger sitt boende har i normalfallet inte rätt till försörjningsstöd från socialtjänsten, eftersom det finns en överordnad princip om att man först måste ha uttömt alla möjligheter till egen försörjning. Det inkluderar att sälja sina tillgångar, inklusive en bostadsrätt eller ett hus. Stockholms Stadsmission möter barnfamiljer i bostadsrätt som på det här sättet nekas ekonomisk hjälp från det offentliga till boendekostnader. Om familjen måste sälja bostadsrätten är det ofta svårt att hitta en hyresrätt i samma område. Flytten innebär ett svårt socialt uppbrott för barnen.

Unga i hemlöshet hänvisas till härbärgen för vuxna

Stockholms Stadsmission har erfarenheter av att unga i hemlöshet fortfarande hänvisas till härbärgen och andra akutboenden för vuxna, trots att det finns en bred samsyn bland aktörer som kommer i kontakt med unga i hemlöshet om att nuvarande härbärgen och andra akuta lösningar som riktar sig till vuxna personer inte är lämpliga för unga. Stockholms stad driver också ett projekt med målet att unga i hemlöshet snabbt ska komma vidare till ett mer stabilt boende. Trots det har antalet nätter då unga under 25 år sover på akutboenden och härbärgen ökat under året. En kartläggning i en rapport från Stockholms stad visar att 33 av 78 människor i hemlöshet under 25 år var kvar på härbärgen efter sju dagar.

Handläggare på socialtjänsten som intervjuats i samma undersökning menar att förklaringen till att de unga ofta blir kvar på härbärgen är att individen inte varit tillräckligt motiverad att vara med och planera ett annat boende. Det kan till exempel handla om att inte själv vara tillräckligt motiverad att genomgå en behandling av drogmissbruk, vilket är ett krav som staden ställer för att en hemlös ska få stå i kö till en träningslägenhet. Handläggarna menar själva att det finns ett stort behov av en tillgänglig och uppsökande socialtjänst som snabbt kan fånga upp unga i hemlöshet och påbörja motivationsarbetet och länka vidare.

Stockholms Stadsmission ser det som positivt att Stockholms stad tar problemet med unga på härbärgen för vuxna på allvar. Samtidigt visar statistiken att det finns mycket kvar att göra. Det behövs mer tillgänglig och uppsökande verksamhet som når barn och unga i hemlöshet på deras villkor.

Unga utlandsfödda i hemlöshet är särskilt utsatta

Som ombud för utlandsfödda personer i hemlöshet har Stockholms Stadsmission i flera fall stött på mycket dåligt bemötande från enskilda myndighetspersoners sida, ofta på grund av språkförbistring och bristande kulturell kompetens. Det finns ett mycket stort behov av ombud i kontakten med myndigheter för den här gruppen som kan hjälpa dem att få det stöd de har rätt till. Av de barn och unga i hemlöshet som vår verksamhet Enter Mötesplats arbetar med har cirka 50 procent varit utlandsfödda.

Regelverket hindrar unga över 18 år i hemlöshet från att gå klart gymnasiet

Det är Stockholms Stadsmissions erfarenhet att unga mellan 18 och 20 år som lever i hemlöshet i praktiken är utestängda från gymnasiestudier. Alla som får försörjningsstöd av kommunen måste stå till arbetsmarknadens förfogande, och det inkluderar unga över 18 år som inte gått klart gymnasiet. Socialtjänstens praxis att unga under 20 år som fortfarande går i skolan ska försörjas av sina föräldrar, och unga som söker hjälp av socialtjänsten för egen del blir hänvisade till föräldrarnas försörjningsförmåga. Det går alltså inte att få ekonomisk hjälp av socialtjänsten för att fullfölja gymnasiet. Det är Stockholms Stadsmissions erfarenhet att det är mycket ovanligt att socialtjänsten gör undantag från den här regeln. Bland de unga vuxna som Stockholms Stadsmission möter i sin verksamhet och som drabbas av luckan i regelverket finns även unga föräldrar som aldrig kommer in i de inkomstbaserade socialförsäkringssystemen. Det är orimligt att det offentligas krav för att unga över 18 år ska få hjälp av socialtjänsten är att han eller hon avstår från gymnasiestudier. Särskilt eftersom en gymnasieexamen är avgörande för ungas möjligheter att bli självförsörjande.

Utländska medborgare

Stockholms Stadsmission möter allt fler utländska medborgare som lever i hemlöshet. Det är den grupp som Stockholms Stadsmission sett öka mest de senaste åren. Det är också en grupp som ofta helt står utan stöd och hjälp från samhället. Om man som EU-migrant har en vit anställning kan man registrera sin uppehållsrätt hos Migrationsverket, och då har man rätt till stöd från kommunen. Vistelsebegreppet går i gång, på samma sätt som för alla andra som kan visa att de har förankring till kommunen. Men om en EU-migrant får bistånd utbetalt upprepade gånger kan personen anses ligga socialförsäkringssystemet till last, och det kan vara skäl för att Migrationsverket ska ompröva uppehållsrätten. Om personen då inte kan visa att villkoren för uppehållsrätt fortfarande är uppfyllda (i praktiken omöjligt för den som är arbetslös och saknar pengar) kan Migrationsverket besluta om avvisning. De EU-migranter som söker hjälp hos socialtjänsten tar alltså en stor risk.

Det är mer ovanligt att de individer som kommer till Crossroads, centrum för EU-migranter, har svåra psykiska problem eller missbruk, faktorer som ofta ligger bakom långvarig hemlöshet bland svenska medborgare. EU-migranter i hemlöshet i allmänhet har kommit hit för att arbeta, men inte fått ett jobb här, eller i alla fall inte ett vitt jobb. Till skillnad från den bild av EU-migranter i hemlöshet som ofta syns i medierna är det inte personer som levt i utanförskap i hemlandet. Majoriteten av de EU-medborgare som Stockholms Stadsmission möter i sin verksamhet har yrkesutbildning, och ofta även yrkeserfarenhet från hemlandet. Många har varit inkluderade i en socialförsäkring i hemlandet, men det skyddet upphör nästan alltid kort efter anställningens slut.

När Stockholms Stadsmission möter dessa individer har de ofta inte pengar till hemresan, och inget att återvända till i hemlandet. Stockholms stad har ett frivilligt program, där utländska medborgare kan få ekonomisk hjälp att betala resan tillbaka till hemlandet. Under 2010 beviljade socialjouren i Stockholms stad bidrag till totalt 457 hemresor och till och med augusti 2011 har 296 hemresor beviljats. Många saknar dock nätverk i hemlandet som kan hjälpa dem om de återvänder.

7. Avslutande diskussion och förslag till åtgärder

Människor i hemlöshet har alltmer blivit hänvisade till den sekundära bostadsmarknaden, samtidigt som trösklarna till den ordinarie bostadsmarknaden har blivit högre. Det blir också allt svårare för människor i hemlöshet att få den hjälp och det stöd de har rätt till från det offentliga. Den utvecklingen drabbar inte minst unga. I stället för att ta ett brett socialt ansvar för att säkerställa alla barn och ungas rättigheter enligt FN:s barnkonvention, agerar offentliga aktörer som om det är viktigare att varje enskild verksamhet håller årets budget.

Om viljan finns att komma till rätta med svensk hemlöshet måste man lägga om kurs i hemlöshetsarbetet. Nuvarande hemlöshetsarbete skapar inte förutsättningar för att långsiktigt lösa problemen, vare sig i riket som helhet eller i Stockholm.

Stockholms Stadsmission upplever att det behövs en mer mångfacetterad syn på vad det är att vara ung och hemlös i Sverige, och en större insikt om att ha tillfälligt tak över huvudet inte är samma sak som att ha ett tryggt hem. De tre domäner som ETHOS-klassificeringen av hemlöshet bygger på är ett steg i rätt riktning. Den utgår från att det finns en fysisk, juridisk, och social komponent i att ha ett hem. Ett barn i en bostadslös barnfamilj som bor tillfälligt på ett hotellhem har tak över huvudet. Men om barnen inte kan ta hem kompisar, eller om familjen är så trångbodd att det inte finns ett lugnt hörn för läsläsning, är bristerna i boendet så allvarliga att det inte är ett fungerande hem. Att föräldrarna dessutom inte har laglig rätt att bo kvar i den tillfälliga bostaden bidrar också till oro hos barnen.

En tonåring som inte kan eller vill gå hem på kvällen eftersom han eller hon vet att det väntar bråk och slag i hemmet kan inte heller sägas ha ett fungerande hem, trots att vårdnadshavarna har en bostad. Där är det den sociala domänen som saknas.

För att lösa problemen som orsakar hemlöshet bland barn och unga, och bättre fånga upp unga i riskzonen för hemlöshet, behövs alltså ett bredare angreppssätt än i dag.

Stockholms Stadsmission föreslår att följande åtgärder utgör del av en ny och mer effektiv politik för att bekämpa hemlöshet bland unga:

Fånga upp den dolda hemlösheten i den offentliga statistiken

Kapitlet *Hemlöshet i statistiken* i rapporten visar tydligt att de metoder som används för att mäta hemlöshet i Sverige inte fångar upp alla individer i hemlöshet inom landets gränser. Det behövs kompletterande mätmetoder som fångar upp papperslösa migranter, EU-migranter i hemlöshet och unga som rymt eller kastats ut hemifrån men som ännu inte fått hjälp av socialtjänsten. Först när den dolda hemlösheten synliggörs går det att veta hur stort problemet är. Barn och unga i hemlöshet bör i fortsättningen räknas som egna individer, och inte som tillhörande sina vårdnadshavare.

Nya riktlinjer för socialtjänstens handläggare

Det behövs nya riktlinjer för socialtjänstens handläggare som uttryckligen slår fast att intentionerna i socialtjänstlagen är överordnade den interna ekonomistyrningen inom förvaltningen. Det behöver också tydligare slås fast att evidensbaserade metoder ska användas. Om en socialsekreterare bedömer att en viss insats är den bästa för individen är det den insatsen som ska beviljas.

Till exempel bör det vara möjligt för den som bor i bostadsrätt att åtminstone i kortare perioder få försörjningsstöd utan att behöva sälja sin bostad.

Mer uppsökande och förebyggande arbete

Det finns ett stort behov av mer uppsökande arbete för att fånga upp unga i riskzonen för hemlöshet, och unga som redan är drabbade. Det bästa sättet att göra detta på är att rikta in sig på de faktorer som gör att unga i riskzonen för hemlöshet hamnade i riskzonen från början.

Inför en fungerande bostadsgaranti

Akutboenden som härbärgen kommer även i framtiden behövas för människor i akut behov av en tillfällig sovplats. I dag har dock härbärgen utvecklats till permanenta boenden för människor i hemlöshet, som natt efter natt tvingas köa för en plats. Långvarigt boende på härbärke skapar destruktiva livsmönster och förstärker utanförskapet i samhället för den enskilde.

I stället för att utveckla särlösningar för människor i hemlöshet bör en ny politik utgå från allas rätt att bli inkluderade på den ordinarie bostadsmarknaden.

Rätt till permanent bostad för alla kräver också en aktiv bostadspolitik, som tar mer hänsyn till människor med social problematik. Försökslägenheter bör ingå i nya detaljplaner och i allt bostadsbestånd. Många av dagens akutboenden bör omvandlas till trygga, mer långsiktiga dygnet-runt-boenden där människor i hemlöshet kan garanteras plats.

Starkare lagskydd mot vräkning av barn

Socialstyrelsen har betonat att det inte är förenligt vare sig med FN:s barnkonvention eller med socialtjänstlagen att barn vräks. Varken konventionen eller lagen har dock i praktiken inneburit ett effektivt skydd mot vräkningar av barn. Lagskyddet mot vräkningar av barn måste därför skärpas så att inga barn får vräkas vare sig från den ordinarie bostadsmarknaden eller från den sekundära bostadsmarknaden.

Tvinga bostadsbolagen att sänka kraven på nya hyresgäster

Utvecklingen mot allt högre formella inträdeskrav på den ordinarie bostadsmarknaden måste brytas. Om nödvändigt bör tvingande lagstiftning införas för att bostadsbolagen ska acceptera hyresgäster som annars riskerar att stå bostadslösa.

I den mån en viss inkomst ska vara ett krav för att accepteras som ny hyresgäst bör försörjningsstöd räknas som inkomst, och snarare än fullständig skuldfrihet bör det räcka med en sedan sex månader påbörjad avbetalningsplan.

Personligt ombud för människor i hemlöshet – både unga och äldre

Situationen för människor i hemlöshet liknar den för psykiskt sjuka i det att de ofta hamnar i kläm mellan myndigheter som gör olika bedömningar, samtidigt som de på grund av sin egen utsatthet har svårt att hävda sin rätt. För psykiskt sjuka finns ett framgångsrikt system med personliga ombud som agerar på individens uppdrag och tar ansvar för att dennes rättigheter tillgodoses.

Stockholms Stadsmission föreslår att uppdraget för personligt ombud vidgas till att också inkludera människor i hemlöshet, enligt den definition av hemlöshet som upprättats av Socialstyrelsen. Därmed skulle rättsskyddet och möjligheten till effektiva insatser kraftigt förbättras för människor som lever i hemlöshet. Möjligheten att få ett personligt ombud bör gälla alla människor i hemlöshet, oavsett ålder.

Ett personligt ombud ska stå på individens sida i kontakter med alla myndigheter, även den egna kommunen. Men i dag drivs personligt ombud-verksamheten av kommunen med stöd av ett riktat

statsbidrag. Det innebär att de anställda ombuden hamnar på dubbla stolar. Stockholms Stadsmission har till exempel erfarenhet av att en kommun gett direktiv att de personliga ombuden inte ska hjälpa individen att överklaga myndighetsbeslut.

För att ett personligt ombud ska kunna ta till vara individens mänskliga och medborgerliga rättigheter bör uppdraget i stället utföras av fristående aktörer, som frivilligorganisationerna, på direkt uppdrag av Socialstyrelsen.

Det skulle också ge regeringen större möjlighet att driva på utvecklingen i kommunerna.

Säkerställ rätt till gymnasieutbildning för unga över 18 år i hemlöshet

Unga i hemlöshet mellan 18 och 20 år hamnar i ett glapp mellan rättighetssystemen där de kan tvingas till hemlöshet och tvingas avsluta påbörjade gymnasiestudier för att i stället söka ett arbete.

Socialtjänstens riktlinjer bör därför ändras så att unga 18–20 år har en tydlig rätt till försörjningsstöd under tiden de fullföljer sina gymnasiestudier i de fall familjen inte kan fullfölja sitt försörjningsansvar. Riktlinjerna bör också kompletteras så att dessa unga har rätt till ett tryggt eget boende utanför familjen.

Referenser

- Abrahams, C & Mungall, R. (1992) *Runaway: Exploring the myths*. NCH-Action for Children, 1992.
- Andersson, C. (1993) *The Children of Maria. Adolescent Substance Abusers, their Families and Schooling*. Stockholm, Almqvist & Wiksell Int. Akademisk avhandling.
- Angelin, Anna (2009) *Den dubbla vanmaktens logik: en studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna*. Lund: Socialhögskolan, Lunds universitet.
- Anooshian, Linda J. (2005) Violence and aggression in the lives of homeless children: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 10, 129-152.
- Backe-Hansen, Elisabeth (2004) *Barn og unges håndtering av vanskelige livsvilkår. Kunnskapsbidrag fra 36 studier av barnefattigdom*. Rapport 12/04. Oslo: NOVA.
- Björngren Cuadra, Carin & Staaf, Annika (2010) *Undersökning av socialtjänstens kontakt med papperslösa*. Malmö Högskola – presenterad i delar i Social rapport 2010.
- Boverket (2008a) *Hyreskontrakt via kommunen. Sekundära bostadsmarknaden*. Karlskrona: Boverket.
- Boverket (2008b) *Bostadsmarknaden 2008–2009 – med slutsatser av Bostadsmarknadsenkäten 2008*. Karlskrona: Boverket.
- Boverket (2010) *Bostadsmarknaden 2010–2011. Med slutsatser från bostadsmarknadsenkäten 2010*. Karlskrona: Boverket.
- Denvall, Verner, Granlöv, Shari, Knutagård, Marcus, Nordfeldt, Marie & Hans Swärd (2010) *Utvärdering av "Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar"*. Delrapport, Lund: Socialhögskolan.
- Denvall, Verner, Granlöv, Shari, Knutagård, Marcus, Nordfeldt, Marie & Hans Swärd (2010). *Utvärdering av "Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar"*. Slutrapport, Lund: Socialhögskolan.
- Ds 2004:41 *Ekonomiskt utsatta barn*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Edgar, Bill, Doherty, Joe & Meert, Henks (red.) (2004 a) *Immigration and Homelessness in Europe*. London: Policy Press.
- Edgar, Bill, Meert, Henk & Doherty, Joe (2004 b) *Third Review of Statistics on Homelessness in Europe. Developing an Operational Definition of Homelessness*. Bryssel: FEANTSA.
- Engel, Charlotte (2009) *Hemlöshet – mångas ansikten mångas ansvar? En uppföljande studie av ansökningar om utvecklingsmedel för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden*. Arbetsrapportserie nr 59. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Eriksson, Lena, Stenberg, Sten-Åke, Flyghed, Janne & Nilsson, Anders (2010) *Vräkt. Utkastad från hus och hem i Stockholm 1879-2009*. Stockholm: Premiss.
- FEANTSA (2010) ed. Suzannah Young *Homeless in Europe – Changing Faces: Homelessness Among Children, Families and Young People*.
- Flyghed, Janne & Anders Nilsson (2004) "Vräkt och hemlös? Marginaliseringsprocesser bland vräkta". *Socialmedicinsk tidskrift*, 2004:1.
- Flyghed, Janne & Sten-Åke Stenberg (1993) *Vräkt i laga ordning*. Stockholm: Konsumentverket.
- Flyghed, Janne (1995) "Vräkt till hemlöshet? Vräkningar i Sverige 1982–1994". *Socialvetenskaplig tidskrift*, 2, 99–116.
- Flyghed, Janne (2000) "Vräkning – orsak eller verkan? En studie av marginellt boende". I: Runquist, W. & H. Swärd (red.) *Hemlöshet. En antologi om olika perspektiv & förklaringsmodeller*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

- Förenta Nationerna. (1966) *Internationell konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter*. New York (16 december 1966).
- Förenta Nationerna. (1989) *Konventionen om barns rättigheter*. New York (20 november 1989).
- Högdin, S. & Sjöblom, Y. (2009) *Tillfälligt uppbrott. Om ungdomar som rymmer och kastas ut hemifrån*. Stockholm: Rädda Barnen.
- Hutson, S & Liddard, M. (1994). *Youth Homelessness*. London: The Macmillan Press LTD.
- Khosravi, Shahram (2006) Territorialisering av mänsklighet: irreguljära immigranter och det nakna livet. I de los Reyes P. red. Om välfärdens gränser och det villkorade medborgarskapet. SOU 2006:37.
- Ström, Nina Lägesrapport 2009 – Hemlöshet. Stockholms stad Tjänsteutlåtande DNR 3:1-0624/2009.
- Läkare i världen (2009) Fakta om papperslösa i Sverige. [2009-09-29]; Tillgänglig från: <http://www.lakareivarlden.org/sv/fakta-ompapperslo%25C3%25B6sa-i-sverige>
- Läkare Utan Gränser (2005) Gömda i Sverige. Utestängda från hälso- och sjukvård. Resultat från en studie av Läkare Utan Gränser. Stockholm.
- Levin, C & Nilsson, G. (1979) Analysrapport. I *Utagerande barn*. Malmö Socialförvaltning, stencilerad rapport.
- Martinez, R. J. Understanding runaway teens. I *Journal of Child and adolescents' psychiatric nursing*. Vol. 19 (2006): 77-88.
- Näsman, Elisabet (1995) Vuxnas intresse av att se med barns ögon. I: Dahlgren, Lars & Hultqvist, Kenneth (red.) *Seendet och seendets villkor. En bok om barns och ungas välfärd*. Stockholm: HLS Förlag.
- Newman, C. (1989) *Young Runaways: findings from Britain's first safe house*. London: The Children's society.
- Nilsson, Anders & Flyghed, Janne (2004) "Tryggare kan ingen vara? Vräkning av barnfamiljer: Förekomst, orsaker och konsekvenser". *Ekonomiskt utsatta barn*. Ds 2004:41. Stockholm: Socialdepartementet.
- Nordfeldt, Marie (2007) *Hemlösa barnfamiljer i Hässelby-Vällingby: utvärdering av projektet Steget före*. Forskningsavdelningens arbetsrapportserie nr 45. Stockholm: Ersta Sköndal högskola.
- Ohlson, Mattias (2006) Irreguljära immigranter – osynliggjorda och diskriminerande inom sjukvården. I Groglopo, A. & Ahlberg B.M. *Hälsa vård och strukturell diskriminering*. SOU 2006:78.
- Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants (PICUM) (2007). *Undocumented Children in Europe: Invisible Victims of Immigration Restrictions*.
- Prop. 2009/10:232 – Strategi för barns rättigheter i Sverige.
- Rädda Barnen (2006) *Att hjälpa barn utan papper – en balansgång mellan särskilda behov och diskriminering*. Stockholm. Dokumentation av Utanpapper.nu-seminarium 19 maj 2006.
- Rädda Barnen (2008) *Barn utan papper – jag vill bara landa*. Stockholm 2008. Rapport från Rädda Barnens projekt Utanpapper.nu, en hjälplinje för barn utan papper.
- Rädda Barnen (2009) *Tillfälligt uppbrott. Om ungdomar som rymmer och kastas ut hemifrån*. Rädda Barnen, Stockholm. (Se också på Sjöblom & Högdin).
- Rees, G. & Lee, J. (2005) *Still Running II*. The Children's society, London.
- Rees, G. (1993) *Hidden Truths: Young People's experiences of Running away*. London: The Children's Society.

- Rosengren, Anette (2009) *Vinna eller försvinna – om flykt, asyl och hjälpare*. Stockholm: Carlssons.
- Sahlin, Ingrid (2002) *Invandring och hemlöshet. Nationell rapport från Sverige*. Bryssel: FEANTSA.
- Simons, R. & Whitbeck, L. (1991) Running away during adolescence as a precursor to adult homelessness. *Social Services Review*, Volum 65(2) pp 224-247.
- Sjöblom, Y. (2006) Leaving home early: Passing from girlhood to womanhood. *Child and Adolescent Social Work Journal*: Springer. <http://springerlink.com/content/v77914h312581243/fulltext.html>
- Sjöblom, Yvonne (2003) *På väg ut. När ungdomar rymmer och kastas ut hemifrån – ur socialtjänstens perspektiv*. Socialhögskolan, Stockholms universitet.
- Sjöblom, Yvonne & Högdin, Sara (2009) *Tillfälligt uppbrott. Om ungdomar som rymmer och kastas ut hemifrån*. Rädda Barnen, Stockholm.
- Sjöblom, Y. (1995) *När banden brister*. (FoU-rapport 1995:8). Stockholms socialtjänst.
- Socialdepartementet (2007) *Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar: en strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2006) *Hemlöshet i Sverige 2005. Omfattning och karaktär*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2007) *Hemlöshet – många ansikten, mångas ansvar. Plan för genomförande av regeringens strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2008) *Vräkningsförebyggande arbete – stöd till socialtjänsten och andra aktörer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2008b) *Plan för fortlöpande uppföljning av hemlöshetens omfattning och karaktär. En kunskaps- och informationsstrategi*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2008c) *Hemlöshetsprojekt 2005–2007. Lokala erfarenheter, resultat, slutsatser och bedömningar*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2009a) *Tillfälliga lösningar för permanenta behov. Uppföljning av den sekundära bostadsmarknaden – kommunernas boendelösningar för hemlösa personer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2009b) *Boendelösningar för hemlösa personer – en kunskapsöversikt. En systematisk kartläggning av internationellt publicerade effektutvärderingar*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2010a) *En fast punkt. Vägledning om boendelösningar för hemlösa personer*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen (2010b) Social rapport 2010*. Stockholm.
- Socialstyrelsens allmänna råd om ekonomiskt bistånd SOSFS 2003:5 S.
- Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen, avdelningen för stadsövergripande sociala frågor, Stockholms stad. *Hemlösa i Stockholm 15 april 2010*. Stockholm:
- SOU 2001:95. *Att motverka hemlöshet – en sammanhållen strategi för samhället*. Slutbetänkande från Kommittén för hemlösa.
- SOU 2005:88. *Vräkning och hemlöshet – drabbar också barn*. Betänkande av utredningen om vräkning och hemlöshet bland barnfamiljer.
- SOU 2009:38. *Ingen får vara Svarte Petter. Tydligare ansvarsfördelning inom socialtjänsten*. Betänkande av Vistelseutredningen.

- SOU 2011:40. Vård efter behov och på lika villkor – en mänsklig rättighet.
- Stadskontoret, Malmö stad. *Kartläggning av hemlösa 2010*. Malmö.
- Starrin, Bengt (2010) Skam och fattigdom. I Socionomens forskningssupplement, *Socionomen* nr 4, 2010.
- Stein, M. (1999) *Still Running*. The Childrens society, London.
- Stein, M., Rees,G., & Frost, N. (1994) *Running the risk. Young people on the streets of Britian today*. The Children's Society.
- Strategi för att stärka barns rättigheter i Sverige*. Regeringskansliet, Socialdepartementet, december 2010.
- Svärd, H. (1993) *Mångenstädes svårt vanartad. Om problem med det uppväxande släktet*. Floda: Zenons Avhandlingsserie.
- Svärd, Hans (2008) *Hemlöshet*. Lund: Studentlitteratur.
- Taylor, K.& Bersani, B. A longitudinal study of early adolescent precursors to running away. *The Journal of early adolescence*. Vol.28(2008):230-251.
- Vinnerljung, B., Sallnäs, M, & Kyhle-Westermarck, P. (20001) *Sammanbrott vid tonårsplaceringar. Om ungdomar i fosterhem och på institution*. Centrum för utvärdering av socialt arbete. Socialstyrelsen.
- Wade, J, Biehal, N, Clayden, J & Stein M. (1998) *Going missing. Young people absent from care*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Wadensjö, Eskil (2007) Migration to Sweden from the New EU Member States. IZA DP No. 3190. Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit, Institute for the Study of Labor.
- Weinehall, K.(1997) *Att växa upp i våldets närhet. Ungdomars berättelser om våld i hemmet*. Akademisk avhandling vid pedagogiska institutionen. Umeå universitet Nr 45.
- Whitbeck, L.& Hoyt , D.R. (1999) *Nowhere to grow: homeless and runaway adolescents and their families*. New York: Aldine de Gruyer.
- Whitbeck, L. & Simons, R. (1990) Life of the streets. The victimization of runaway and homeless adolescents. *YOUTH & SOCIETY*, vol. 22 no. 1, September 1990, pp 108-125.

Länkar

- <http://www.european-council.europa.eu/home-page.aspx>
- FEANTSA:s översikter och statistik – <http://www.feantsa.org/code/en/hp.asp>
- <http://www.lakareivarlden.org/sv/statistik-och-vittnesmal>
- <http://www.socialresursextranat.goteborg.se/prod/SocialResurs/dalisextra.nsf/0/22485bbd2281d890c1257792002837bc?OpenDocument> (Hur ska Göteborg bemöta fattiga EU-medborgare?)
- http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2011april/Documents/Definition_hemloshet.pdf
- Papperslösa i Stockholm (2009-09-23) [w.w.w.dennaonsdag.org](http://www.dennaonsdag.org)
- Socialfonden – (<http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=sv>)
- www.regeringen.se/barnetsrattigheter

<http://www.socialstyrelsen.se/nyheter/2011april/socialstyrelsenkartlaggerhemlosheten>

<http://www.kronofogden.se/nyheterpressrum/statistik/vrakningar/2011.4.70ac421612e2a997f85800043150.html>

Ord och begrepp som rör migration i EU – Svenska ESF-rådet – <http://www.esf.se/>

<http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Stockholm/EU-medborgare/>

Uppdrag granskning – (http://svt.se/2.98305/1.1276182/barnen_lever_med_samhallets_utstotta)

<http://www.esf.se/sv/Projektbank/Behallare-for-projekt/Stockholm/EU-medborgare/>

<http://ret-web05.int.retriever.no.ludwig.lub.lu.se/services/archive.html>)

Appendix 1 – Grundmaterial i kommunenkät

Nedan återges samtliga svar som inkom i den enkät som redovisas i kapitel 6. I vissa fall har respondenterna skrivit längre svar, och dessa återges i noter efter tabellen.

Kommun	Har "tak-över-huvudet-garanti" för hemlösa	Vad innebär garantin?	Egen kartläggning	Noterar en ökning i andelen yngre hemlösa (upp till 21 år).	Noterar en ökning i antalet barnfamiljer som riskerar att bli vräkta eller på annat sätt förlora sina boenden
Stockholms län					
Upplands Väsby kommun	Nej		Nej	Ja	Nej (10)
Vallentuna kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Österåkers kommun	Ja	Ekonomiskt bistånd så att den enskilde kan hyra ett rum på vandrarhem eller liknande.	Nej	Nej	Nej
Värmdö kommun	Nej (11)		Ja (12)	Nej	Nej
Järfälla kommun					
Ekerö kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Huddinge kommun	Ja	De som är akut bostadslösa och söker tillfälligt boende på Mottagningen eller Socialjouren beviljas boende om nödvändigt.	Nej	Nej	-
Botkyrka kommun	Nej		Ja (13)	Vet inte (14)	Nej (15)
Salems kommun	Nej		Nej	Nej	Ja (16)
Haninge kommun	Nej		Ja	Vet inte	Ja (17)
Tyresö kommun	Nej		-	-	-
Upplands-Bro kommun	Nej		Nej	Vet inte	Vet inte
Nykvarns kommun	Ja (men ingen skriftlig)		Ja (55)	Nej	Nej

Täby kommun	Ja	Akutboende eller härbärge. (Det enda som kan hindra personen att få en logiplats på akutboende för natten är våldsamt eller hotfullt beteende).	Ja (18)	Nej	Nej
Danderyds kommun					
Sollentuna kommun					
Stockholms kommun	Ja	Logi över natten (1)	Ja (2)	Nej (3)	
Södertälje kommun	Nej		Nej	-	-
Nacka kommun					
Sundbybergs kommun					
Solna kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Lidingö kommun	Nej		Nej	Nej	-
Vaxholms kommun	Nej		Ja (19)	Nej	Ja (20)
Norrtälje kommun					
Sigtuna kommun	Nej		Nej	Nej	Ja (viss ökning)
Nynäshamns kommun	Ja	Har man absolut ingenstans att ta vägen (kompisars soffor o dyl.) så köper vi boendeplatser. Vi har två egna boenden	Nej	Nej	Nej
Uppsala län					
Håbo kommun					
Älvkarleby kommun	Nej		Nej	Nej	Nej (minskning)
Knivsta kommun					
Heby kommun	Ja	Ingen person ska behöva sova i trapphus eller utomhus. Erbjuder "hotellkyffet". Den som har inkomst får (delvis) stå för kostnaden själv.	Vi vet "mellan tummen och pekfingret" vilka som var helt utan bostad osv.	Ja (61)	Ja (62)
Tierps kommun					
Uppsala kommun	Nej (ingen skriftlig) (29)		Ja (30)	Nej	Ja (31)
Enköpings kommun					

Östhammars kommun	Ja	Rätt till bistånd i form av tak över huvudet utifrån självbestämmande, integritet och skälig levnadsnivå	Ja (75)	Ja	Nej
Södermanlands län					
Vingåkers kommun	Ja	Härbärke eller annan lösning. Ingen bostadsbrist och bra kontakt med bostadsbolagen.	Nej	Nej	Nej
Gnesta kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Nyköpings kommun					
Oxelösunds kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Flens kommun	Nej		Nej	Ja	Nej
Katrineholms kommun	Ja	Erbjudas någon form av boende , till exempel socialt kontrakt, boende på vandrarhem etc. Ingen ska behöva sova ute.	Nej	Nej	Ja
Eskilstuna kommun	Ja (men ingen skriftlig) (32)		Nej	Nej	Ja (33)
Strängnäs kommun	Nej		Ja (63)	Nej	Nej
Trosa kommun	Ja	Vi använder oss av de vandrarhem som finns i kommunen, då det saknas boende för människor.	Nej	Nej	Nej
Östergötlands län					
Ödeshögs kommun	Ja	Inget eftersom utformningen av att hitta ett boende är individuellt anpassat.	Nej	Nej	Nej

Ydre kommun	Ja (men ingen skriftlig)	Enligt Socialstyrelsens och era definitioner har vi inte någon hemlös i dag.	Nej	Nej	Nej
Kinda kommun	Ja	Akutboenden.	Ja (88)	Nej	Nej
Boxholms kommun	Ja	Hemlöshet är inget problem. Någon enskilda som bor hos kompis.	Nej	Nej	Nej
Åtvidabergs kommun	Ja	Campingstuga, vandrarhem, hotell eller dylikt i de fall det inte går att ordna med andrahandskontrakt.	Nej (men vi har bra koll)	Nej	Nej
Finspångs kommun					
Valdemarsviks kommun					
Linköpings kommun	Nej		Nej	Ja (En mindre ökning)	Ja (34)
Norrköpings kommun	Ja	Jourplatser, vandrarhem och liknande.	Ja (35)	Ja	Nej
Söderköpings kommun					
Motala kommun					
Vadstena kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Mjölby kommun					
Jönköpings län					
Aneby kommun					
Aneby kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Gnosjö kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Mullsjö kommun	Ja (men ingen skriftlig) (64)	När vi får kännedom om att någon är hemlös eller på väg att bli, arbetar vi individuellt med en lösning för denna person.	Nej (64)	Eftersom vi inte gjort någon kartläggning tidigare har vi inga referenser.	Eftersom vi inte gjort någon kartläggning tidigare har vi inga referenser.
Habo kommun	Ja	Vi kan till exempel ge ekonomiskt bidrag till boendekostnad på vandrarhem, ifall den enskilde inte har tillräckliga egna inkomster.	Nej	Nej	Nej

Gislaveds kommun	Ja (men ingen skriftlig)		Ja (78)	Nej	Ja (79)
Vaggeryds kommun					
Jönköpings kommun	Nej		Ja (36)	Nej	Nej
Nässjö kommun	Nej		Ja (89)	Ja (90)	Nej
Värnamo kommun	Ja	HVB och övergångskontrakt.	Nej	Nej	Nej
Sävsjö kommun					
Vetlanda kommun	Nej		Ja (80)	Vet inte då ingen mätning gjorts	Nej
Eksjö kommun					
Tranås kommun	Ja	Vandrarhem eller lågtröskelboende.	Nej	Nej	Nej
Kronobergs län					
Uppvidinge kommun					
Lessebo kommun	Ja	Boende hos vänner eller vandrarhem.	Ja (65)	Nej	Nej
Tingsryds kommun	Ja	I de få fall någon inte har tak-över-huvudet ordnar vi något för natten.	Nej	Nej	Nej
Alvesta kommun					
Älmhults kommun	Nej		Nej	-	-
Markaryds kommun	Ja	Ingen behöver utan-tak-över-huvudet i Markaryd.	Vi har inga hemlösa i Markaryd.	Nej	Nej
Växjö kommun					
Ljungby kommun	Ja	Tillfälliga boenden (i enstaka fall hotell).	Nej	Nej	Nej
Kalmar län					
Högsby kommun	Ja	Tillfälligt boende fram till dess att någon mer permanent lösning erhållits. Sociala kontrakt.	Nej	Nej	Nej
Torsås kommun					
Mörbylånga kommun					
Hultsfreds					

kommun					
Mönsterås kommun	Ja	Vi har ett bra samarbete med det kommunala bostadsbolaget och arbetar förebyggande för att vräkningar i möjligaste mån ska undvikas. Vi har inga hemlösa.	Nej	Nej	Nej
Emmaboda kommun					
Kalmar kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Nybro kommun					
Oskarshamns kommun					
Västerviks kommun	Ja	Ett flertal olika boendeformer med ett natthärbärge som sista utväg.	Nej	Ja	Nej
Vimmerby kommun					
Borgholms kommun	Ja	Härbärgen, vandrarhem och liknande.	Nej	En liten ökning	Nej (81)
Gotlands län					
Gotlands kommun					
Blekinge län					
Olofströms kommun	Nej		Ja (82)	Nej	Nej
Karlskrona kommun	Ja	Stödboende fram tills ett mer permanent boende kan lösas.	Nej	Ja (en viss ökning) (37)	Nej
Ronneby kommun	Nej		Ja	Nej	Nej
Karlshamns kommun	Nej		Nej	Nej	Ja (91)
Sölvesborgs kommun	Nej (ingen skriftlig)	I Sölvesborg arbetar vi aktivt med alla som kontaktar socialtjänsten för att vara till hjälp i deras situation.	Ja (årligen)	Nej	Nej
Skåne län					

Svalövs kommun	Ja	Den enskilde hänvisas till att boka vandrarhem och får sedan ansöka om ekonomiskt bistånd om kostnaden ej kan betalas av den enskilde själv.	Nej	Ingen kännedom	Ja (66)
Staffanstorps kommun					
Burlövs kommun					
Vellinge kommun					
Östra Göinge kommun					
Örkelljunga kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Bjuvs kommun	Nej (56)		Nej	Nej	Nej
Kävlinge kommun	Ja	Jourlägenheter eller vandrarhem på orten.	Nej	Nej (57)	Ja (58)
Lomma kommun	Ja	Hotell-, och vandrarhemsboende till personer som står utan tak över huvudet. I dagsläget ingen som saknar tak-överhuvudet.	Nej	Nej	Nej
Svedala kommun					
Skurups kommun	Nej (ingen skriftlig) (22)		Nej	Ja (23)	Nej (24)
Sjöbo kommun	Ja (men ingen skriftlig)	I praktiken blir alla erbjudna tak över huvudet, oftast vandrarhem.	Nej	Ja (59)	Den frågan kan vi inte svara på men vi kan konstatera att gruppen finns.
Hörby kommun					
Hörs kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Tomelilla kommun	Nej		Nej	Nej	Nej (67)
Bromölla kommun					
Osby kommun	Nej		Nej	Ja	Ökning av antalet barnfamiljer som är avhysningshotade.
Perstorps kommun	Nej		Nej, men vi är en liten kommun så vi har bra koll.	Nej	Nej
Klippans kommun					
Åstorps kommun					
Båstads kommun					
Malmö kommun	Nej (Ingen skriftlig) (4)		Ja (5)	Nej	Nej (6)
Lunds kommun	Nej		Ja (38)	Nej	Ja (39)

Landskrona kommun					
Helsingborgs kommun	Nej		Ja (41)	-	Ja (40)
Höganäs kommun	Nej		Vi är en liten kommun och följer detta fortlöpande.	Nej	Nej
Eslövs kommun					
Ystads kommun	Nej (men det är en målsättning) (92)		Nej	Nej	Nej
Trelleborgs kommun					
Kristianstads kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Simrishamns kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Ängelholms kommun					
Hässleholms kommun	Ja	Härbärke.	Nej	Ja	Ja
Hallands län					
Hylte kommun					
Hylte kommun	Nej		Nej	Nej	Några fler som riskerar av vräkas under 2011
Halmstads kommun	Nej		Ja (42)	-	Det är fler som riskerar att bli vräkt, men färre som verkställs.
Laholms kommun					
Falkenbergs kommun					
Varbergs kommun					
Kungsbacka kommun	Ja	Oftast primärt boende på vandrarhem eller härbärke i avvaktan på en mer långsiktig lösning.	Ja (25)	Ja	Nej (26)
Västra Götalands län					
Härryda kommun					
Partille kommun					
Öckerö kommun	Ja	Om vi inte har något att erbjuda inom kommunen, köper vi tjänster i Göteborg.	Nej	Nej	Ja (27)

Stenungsunds kommun	Ja	Akutlösning som vandrarhem, hotell eller skyddat boende.	Ja (68)	Nej	Ja (69)
Tjörns kommun					
Orusts kommun					
Sotenäs kommun	Ja (men ingen skriftlig)	Om inte socialt kontrakt så försöker vi ordna vandrarhem eller liknande boende.	Vi har så få ärenden att vi kan räkna dem på en hand och hålla dem i huvudet.	Nej	Ja (76)
Munkedals kommun					
Tanums kommun					
Dals-Eds kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Färgelanda kommun	Ja	Sociala kontrakt om någon mot förmodan inte skulle få boende på egen hand.	Nej	Nej	Nej (minskning)
Ale kommun					
Lerums kommun	Nej (ingen skriftlig)		Ja	Nej	Nej
Värgårda kommun					
Bollebygds kommun					
Grästorps kommun					
Essunga kommun	Nej (ingen skriftlig)	Ingen garanti men vi försöker lösa situationen allt eftersom den dyker upp och detta utifrån den enskildes sociala situation.	Ja	Nej	Ja
Karlsborgs kommun					
Gullspångs kommun	Ja	Gullspångs kommun har avtal om plats på härbärge med en grannkommun. Gullspångs kommun har också joulägenhet.	Nej	Nej	Nej
Tranemo kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Bengtstors kommun					
Melleruds kommun					

Lilla Edets kommun	Ja (men ingen skriftlig)	Korttidsboende (enskilt rum+frukost+kvällsmat+kontakt med Verdandi).	Nej	Nej	Nej
Marks kommun	Nej		Ja (93)	Nej	Nej (något mindre)
Svenljunga kommun	Nej		Ja, under hösten hade vi vid ett tillfälle fyra bostadslösa.	Nej	Nej
Herrljunga kommun					
Vara kommun	Ja	Akutboende med 4 platser. Man får en sängplats, frukost och kvällsmat.	Nej	Nej	Nej
Götene kommun					
Tibro kommun					
Töreboda kommun					
Göteborgs kommun	Nej (ingen skriftlig) (7)		Ja (8)	Nej	Vet inte (9)
Mölnåls kommun					
Kungälv kommun					
Lysekils kommun	Nej		Vi har en god uppfattning om hemlösheten.	Nej	Ja (77)
Uddevalla kommun	Nej		Ja (43)	Ja (44)	Nej
Strömstads kommun					
Vänersborgs kommun					
Trollhättans kommun					
Alingsås kommun					
Borås kommun					
Ulricehamns kommun	Ja	Det innebär att vi erbjuder jourlgh, vandrarhem, lågtröskelboende eller annat.	Nej	Nej	Nej
Åmåls kommun	Nej		Ja (94)	Nej	Nej
Mariestads kommun	Nej		-	Nej	Nej
Lidköpings kommun					
Skara kommun					
Skövde kommun					
Hjo kommun					
Tidaholms kommun					

Falköpings kommun	Ja	I samverkan med RIA kan vi erbjuda härbärg (inklusive kvällsmat och frukost).	Ja (95)	Nej	Nej
Värmlands län					
Kils kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Eda kommun					
Torsby kommun					
Storfors kommun					
Hammarö kommun					
Munkfors kommun	Ja	Samtliga som inte kan få boende på eget sätt erbjuds ett andrahandskontrakt via kommunens socialtjänst.	-	Nej, men en ökning bland dem under 25.	Vi ser att antalet barnfamiljer med ekonomiska svårigheter har ökat.
Forshaga kommun					
Grums kommun					
Årjängs kommun					
Sunne kommun	Ja (men ingen skriftlig)	Detta innebär att handläggarna inom IFO försöker finna bostäder inom det hyresbestånd som finns inom kommunen. Ibland kräver det lite tid då personen ifråga får bo hos bekanta el släktingar en tid.	Ja (97)	Nej	Nej
Karlstads kommun					
Karlstads kommun	Ja	Jourlägenhet, hotellrum, anvisad lgh etc. Ibland krävs särskilda individuella boendelösningar, där tex inköp av husvagn gjorts.	Ja (45)	Ja (46)	Nej
Kristinehamns kommun					
Filipstads kommun					

Hagfors kommun	Ja	Socialnämnden går in med bostadssociala kontrakt hos det kommunala bostadsbolaget för personer som inte på annat sätt får egna kontrakt.	Ja (83)	Nej	Inga barnfamiljer vräks om inte annat boende är ordnat. (Hoten om vräkning har dock minskat)
Arvika kommun					
Säffle kommun					
Örebro län					
Lekebergs kommun	Nej		Nej	Ja (60)	Nej
Laxå kommun	Nej		Ja	Nej	Nej
Hallsbergs kommun	Ja	Bistånd i form av; jour- och övergångsbostäder samt s k sociala/andrahandskontrakt.	Nej	Ja	Ja
Degerfors kommun	Nej (70)		Vi är en liten kommun, därav har handläggarna god överblick över situationen.	Nej	Nej
Hällefors kommun					
Ljusnarsbergs kommun					
Örebro kommun	Ja	Kommunen erbjuder boende på härbärke vilket är en lösning på ett akut och kortsiktigt behov av boende. Om ytterligare behov finns kan bistandsprövade insatser erbjudas.	Ja (47)	Nej	Nej
Kumla kommun					
Askersunds kommun	Nej		Ja (84)	Nej	Nej
Karlskoga kommun	Ja	Vi köper härbärgesverksamhet av Hela Människan RIA.	Nej	Nej	Nej
Nora kommun	Nej		Nej	Vet inte	Ej märkt någon förändring
Lindesbergs kommun					

Västmanlands län					
Skinnskattebergs kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Surahammars kommun	Nej		Vi uppskattar antalet hemlösa till 6 personer. Vi har inte gjort några mer kartläggningar.	Nej	Nej
Kungsörs kommun	Nej (71)		Ja	Nej	Nej
Hallstahammars kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Norbergs kommun	Nej		Ja (72)	Nej	Nej
Västerås kommun	Ja	Logi över natten. För personer med alkohol/drogproblematik finns akutboende och inlussboende. De som är i behov av tillfälligt boende kan ansöka om bistånd för detta.	Ja (49)	Ja (50)	Nej
Sala kommun	Nej, är under uppbyggnad inför hösten 2011.		Ja (96)	Nej	Nej
Fagersta kommun					
Köpings kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Arboga kommun					
Dalarnas län					
Vansbro kommun					
Malung-Sälens kommun	Ja	Tillfälligt boende på kommunens camping (stuga) året runt eller tillfälligt boende hos en privat hyresvärd kortsiktigt i hyrt rum.	Nej	Nej	Nej

Gagnefs kommun	Ja	Vandrarhem. Vi har också gott samarbete med kommunens fastighetsbolag och lägenheter med andrahandskontrakt kan oftast relativt snabbt ordnas.	Nej	Ja (en liten ökning)	Nej
Leksands kommun					
Rättviks kommun	Nej		-	Ja	Nej
Orsa kommun	Ja (men ingen skriftlig)	Vi har en gemensam bostadskonsulent tillsammans med Orsa bostäder för att förebygga hemlöshet.	Ja (73)	Ja, fler på HVB och sedan bostadslösa.	Nej
Älvdalens kommun	Ja	Tillfälligt boende (stuga, vandrarhem, inneboende) tills situationen löser sig.	Nej	Nej	Nej
Smedjebackens kommun					
Mora kommun					
Falun kommun	Nej		Nej	Viss ökning	Viss ökning av barnfamiljer som riskerar att bli vräkta
Borlänge kommun	Ja	Härbärke finns att tillgå vid behov.	Nej	Nej	Nej (Finns rutiner för detta)
Sätters kommun					
Hedemora kommun					
Avesta kommun					
Ludvika kommun	Ja (men ingen skriftlig)	Vi arbetar utifrån principen att alla ska ha tak över huvudet om vi kan lösa det. Det innebär vandrarhemsboende eller hotell om vi inte lyckas på annat sätt ordna boende.	Ja (85)	Nej	Nej
Gävleborgs län					
Ockelbo kommun					

Hofors kommun	Ja (men ingen skriftlig)	Sociala kontrakt.	Nej	Nej	Nej
Ovanåkers kommun					
Nordanstigs kommun					
Ljusdals kommun					
Gävle kommun	Nej		Ja (51)	Nej	Osäker (52)
Sandvikens kommun					
Söderhamns kommun	Nej		Ja	Nej	Nej
Bollnäs kommun					
Hudiksvalls kommun	Ja	Natthärbärke här i Hudiksvall som drivs av en ideell förening.	Nej	Ja	Ja (98)
Västernorrlands län					
Ånge kommun	Nej		Nej, men vi har bra koll. Inga hemlösa förutom de 5-6 ungdomar som har boende med stödkontrakt hos socialtjänsten.	Nej	Nej
Timrå kommun					
Härnösands kommun					
Sundsvalls kommun	Ja	Plats för övernattnig i härbärke.	Nej	Nej	Nej
Kramfors kommun					
Sollefteå kommun					
Örnsköldsviks kommun					
Jämtlands län					
Ragunda kommun					
Bräcke kommun					
Krokoms kommun	Ja (men ingen skriftlig)	Plats på vandrarhem, campingstuga eller hotell på kort sikt. I ett längre perspektiv kan en lösning vara att vi erbjuder andrahandskontrakt.	Nej	Nej	Nej
Strömsunds					

kommun					
Äre kommun					
Bergs kommun	Ja	Vi har ingen "tak över huvudet garanti". Däremot möjlighet till tillfälligt boende och även andrahandskontrakt. För närvarande har 16 hushåll andrahandskontrakt.	Nej	Nej	Nej
Härjedalens kommun	Ja		Nej	Ja	Nej
Östersunds kommun	Ja	Östersunds socialförvaltning har ett akutboende med personal, 6 sängplatser för män och 2 för kvinnor.	Ja (53)	Ja	Nej
Västerbottens län					
Nordmalings kommun					
Bjurholms kommun					
Vindelns kommun	Nej		Nej men socialtjänsten har kännedom om de flesta med sociala eller missbruksproblem.	Nej	Ja, hyresvärdarna har blivit snabbare på att vräka när det blir betalningsanmärkning/svårigheter.
Robertsfors kommun	Nej		Nej	Nej	Möjligen en viss ökning
Norsjö kommun					
Malå kommun					
Storumans kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Sorsele kommun	Ja (86)		Nej men ganska god kännedom om förhållandena i kommunen. Ingen hemlöshet för närvarande.	Nej	Nej
Dorotea kommun					
Vännäs kommun	Nej		Nej	Nej	Ja (74)

Vilhelmina kommun	Ja	Vi har inga rutiner eller annat för hemlösa eftersom vi inte har några hemlösa i vår lilla kommun.	Nej	Nej	Nej
Åsele kommun					
Umeå kommun					
Lycksele kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Skellefteå kommun	Ja	Jourlägenheter	Ja	Nej	Ja (54)
Norrbottens län					
Arvidsjaurs kommun	Nej		Någon hemlös per år.	Nej	Nej
Arjeplogs kommun	Ja		Nej	Nej	Nej
Jokkmokks kommun	Ja		I Jokkmokks kommun finns juni 2011 inga hemlösa.	Nej	Nej
Överkalix kommun	Ja		Liten kommun med god överblick	Nej	Nej
Kalix kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Övertorneå kommun	Ja (men ingen skriftlig)		Vi är en liten kommun, så vi får snabbt reda på om någon är hemlös och då försöker vi så snabbt som möjligt ordna den situationen.	Nej	Nej (87)
Pajala kommun	Nej		Nej men vi får snabbt kännedom om ngn.är/befarar bli hemlös.	Nej	Nej
Gällivare kommun					
Älvsbyns kommun					
Luleå kommun	Ja	Vi kan erbjuda korttidsboende, skyddat boende, övergångskontrakt m.m.	Ja	Nej	Nej
Piteå kommun					
Bodens kommun					
Haparanda kommun	Nej		Nej	Nej	Nej
Kiruna kommun					

Noter till tabellen

1. Garantin innebär att hemlösa fr.o.m. 20 år, folkbokförda i Stockholms stad, som inte själva kan ordna nattlogi och som kontaktar socialtjänsten före kl 24.00, ska kunna erhålla logi för natten. Kravet är att man inte får vara hotfull, våldsam eller utgöra annan fara.
2. Stockholms stads socialförvaltning kartlägger stadens hemlösa vartannat år. Senast var den 15 april 2010. Antalet hemlösa den 15 april var 2 982 personer.
3. År 2010 var antalet 20-åringar och yngre (i sällsynta undantagsfall någon 19-åring) 40, antalet 21-åringar 54. År 2008 var antalet 20-åringar och yngre 49, antalet 21-åringar 50. De yngsta i gruppen unga vuxna har minskat mellan 2008 och 2010.
4. Frågan har diskuterats åren 2003–2004 men det konstaterades då att kommunen hade boenden att erbjuda i en sådan omfattning att man i praktiken hade möjlighet att uppfylla en sådan garanti.
5. Årlig kartläggning. 2010 visade en marginell ökning av antalet hemlösa. Under åren 2006-2009 har antalet hemlösa legat konstant kring 850–860 vuxna personer för att år 2010 öka till 900.
6. Däremot är det så att många nyanlända har svårt att komma in på bostadsmarknaden och därför är i behov av bistånd från kommunen för sitt boende. Mellan år 2009 och 2010 nästan fördubblades grupperna ensamstående med barn och gifta/sambo med barn, från 32 till 61 respektive från 43 till 83 personer.
7. Kommunen arbetar med intentionen att ingen människa ska behöva sova ute.
8. Kommunen har en databas – Boinvent. För närvarande har vi där registrerat 57 personer som "bor mer ute än inne".
9. Vi på uppsökarenheten har inte kännedom om detta. Hänvisar till respektive stadsdel för svar.
10. Vi arbetar i tätt samarbete med samtliga hyresvärdar med barnfamiljer som högsta prioriterad grupp. Vi har ett gemensamt mål om att inga barnfamiljer ska vräkas/sägas upp.
11. Vi har haft Taköverhuvudgaranti men inte längre. Borttaget början av året 2011.
12. Kartläggning i februari 2011. 98 personer varav 33 kvinnor och 65 män.
13. Botkyrka kommun har gjort en egen hemlöshetskartläggning bland socialtjänstens målgrupper i maj 2011. Kartläggningen genomfördes vid samma tidpunkt som Socialstyrelsens. Vi har ännu inte sammanställt resultatet och ber att få återkomma med resultatet.
14. Vi har ingen kartläggning att jämföra med eller underlag som tyder på att antalet yngre hemlösa har förändrats.
15. Via ett vräkningsförebyggande arbete har vi kunnat minska antalet vräkningar.
16. Andelen som riskerar att bli vräkt ökar i stort och därmed även barnfamiljer.
17. Våra vräkningar där barnfamiljer drabbats har ökat. Tidigare hade vi mkt bra resultat bland det bästa i länet. Men senast året har ökningen bl a berott på barnfamiljerna är EU-medborgare som återvänder när arbete saknas etc.

18. Hösten 2008. Det totala antalet hemlösa i Täby var då 176 personer. Av dessa hade 58,5 % någon form av psykisk ohälsa. 29,5 % hade problem med missbruk kombinerat med psykisk ohälsa.
19. Ja, Främst en grupp äldre hemlösa. Ofta med kompletterande problematik. Skulder och ofta utan egen inkomst som har svårt att komma in på bostadsmarknaden. Kommunen har små möjligheter att bistå med varaktig bostad.
20. Hyresvärdarna uppfattas vara snabbare på att säga upp hyreskontrakt vid störningar/skuld.
21. Med anledning av bra samarbete mellan socialtjänst och det kommunala bostadsbolaget har vi ytterst få avhysningar.
22. Skurups kommun har inte någon uttalad "tak-över-huvud-garanti". Vi lyckas tillgodose tillfälliga boende om behov uppstår.
23. Antalet ungdomar som uttrycker "inte kan" bo kvar hemma har vi noterat en ökning.
24. Avseende barnfamiljer så arbetar vi aktivt med dessa då anmälan inkommer om hyresskuld via vår budgetrådgivare. Vi har inte någon familj som blivit avhyst.
25. Individ & Familjeomsorg gjorde 2010-09-01 en undersökning av hur många hemlösa som var kända inom förvaltningens olika verksamheter. Totalt 121 personer.
26. Boendegruppen har ett nära samarbete med fastighetsägarna i kommunen och arbetar vräkningsförebyggande.
27. Vi ser en förändring i kvinnofridsärenden, där vi har fått hjälpa till att ordna annat boende för kvinnorna med sina barn.
28. Vad gäller barnfamiljer har Lerums kommun som policy, utifrån barnperspektivet, att inga barnfamiljer skall förlora sin bostad. Ett samarbete brukar inledas med familjen så snart det går när indikationer på att den riskerar att förlora sitt boende.
29. Kommunen har en ambition att alla ska ha tak över huvudet. Det finns härbärge och stödboenden.
30. Ja, en kartläggning 2002. Tyvärr finns inte resultatet kvar.
31. Vi ser att kraven för att släppas in på den ordinarie bostadsmarknaden har hårdnat. Fler familjer än tidigare är hänvisade till bostadssociala kontrakt för att få boende. Detta på grund av skulder eller för dålig ekonomi.
32. Även om det inte finns en uttalad "tak-över-huvudet garanti" så finns det boendialternativ att tillgå.
33. Det finns en tendens att den gruppen har ökat. Det finns ett extra fokus på att möta upp barnfamiljerna och det pågår för närvarande en satsning på denna grupp.
34. Antalet barnfamiljer som riskerar eller har blivit vräkt har ökat markant. Vi har f.n. fullt i alla våra akutlägenheter för familjer.
35. Vi har gjort årliga kartläggningar i 18 år. Varje år mäter vi hemlösheten vecka 36. Så vi har god koll på hur det ser ut i kommunen.
36. Vi har månatliga statistikrapporter på olika former av hemlöshet (hotell, vandrarhem, härbärge, övrigt, inneboende, löser boendet dag för dag). Där framgår även hur många barn /barnfamiljer som berörs.
37. Viss ökning av yngre som står utan bostad eller som inte har möjlighet att teckna förstahandskontrakt.
38. 2010 års kartläggning visade att 126 vuxna personer och 13 barn var hemlösa i kommunen. Det bör tilläggas att socialnämnden har beslutat att endast använda situation 1 och 2.

39. Då bostadsmarknaden är överhettad är fastighetsvärdarna tuffa, men den största ökningen i antalet inkomna ärenden där personer/familjer riskerar sina boenden kommer i nuläget från bostadsrättsföreningar.
40. Barnfamiljer som stod utan boende ökade kraftigt år 2010. Anledningen är främst andrahandskontrakt som upphör och separationer ofta i kombination med misshandel, som leder till att kvinnan med barn får lämna familjens bostad och inte vågar kräva sin rätt.
41. Socialförvaltningens vuxenverksamhet gör en kartläggning av personer i situation 1 varje år i februari.
42. Årlig uppföljning.
43. Uddevalla gjorde en egen kartläggning av hemlösa i juni 2010. Vid kartläggningen använde vi Socialstyrelsens definitioner gällande hemlöshet. Uddevalla gjorde även en kartläggning hösten 2007 enligt samma definition.
44. Om man utgår från Socialstyrelsens definitioner för hemlöshet så återfinns några under situation 4. Kärvare bostadsmarknad.
45. Vi gör en årlig kartläggning av samtliga aktuella brukare inom avdelningen, där bl.a bostadssituationen finns med. I år v 13 hade vi 11 personer i kategori 1.
46. Vi har fler unga placerade på institution pga missbruk/beroende.
47. Örebro kommun genomfördes en kartläggning av hemlöshet under vecka 17, 2009. Jämfört med Socialstyrelsens kartläggning som genomfördes år 2005 hade antalet hemlösa minskat med 78 personer.
48. Socialförvaltningen har ett samarbete med Örebro bostäder gällande att inga barn ska vräkas.
49. Kartläggning genomförs v 48 varje år.
50. Verksamheternas upplevelse under våren 2011 är dock att fler ungdomar som behöver en bostad ex. på grund av familjekonflikter inte kan få det på den öppna bostadsmarknaden varför vissa åtgärder vidtas med anledning av detta. Orsaken är brist på mindre lägenheter i staden.
51. Vi gör regelbundna kartläggningar av antalet hemlösa i samverkan med Kriminalvård, Psykiatri samt frivilligorganisationer i kommunen.
52. Osäkert om det är en faktisk eller statistisk förändring. Gävle ligger högt bland de kommuner som "avhyser barn" men detta kan delvis förklaras med att barn för vilka föräldrarna har gemensam vårdnad, men har sin huvudsakliga vistelse hos en vårdnadshavare räknas som vräkt barn då den andre vårdnadshavaren vräks.
53. Östersunds socialförvaltning redovisade 186 kända hemlösa i kommunen. Av dessa hade 107 någon form av socialkontrakt, situation 3. Då återstår 99 personer, många av dessa bor med 2:a-handskontrakt, flackar runt eller väntar på beslut om boende inom boendesociala gruppen.
54. Vi har som policy att inte låta barnfamiljer vräkas så vi har inte märkt någon sådan förändring.
55. Ja vi har en hemlös på behandlingshem och två som bor på Hotelljouren. Summa 3.
56. Garanterar dock boende när barn är inblandade.
57. Har man skulder är det svårt att få egen lägenhet.
58. Barnfamiljer som misskött hyresinbetalningar har svårt att kvalificera sig till egna kontrakt på nytt. Hyresvärdar kräver säkerhet i form av s k sociala kontrakt.
59. Ingen statistik på det men min upplevelse är att andelen ungdomar som flyter runt och inte är hos sina vårdnadshavare kanske ökat något.

60. Fler som bor hos kompisar eller hos föräldrar. De finns även inom behandling utan att ha någonstans att ta vägen efter utskrivning.
61. Vi har noterat en förändring i andelen hemlösa överhuvudtaget. Vi hade med ganska många i kartläggningen. Antalet yngre under 21 år var få. Ingen helt utan bostad. De bor ju oftast kvar i föräldrahemmet upp till 25 år om de inte har egen ekonomi eller blir utslängda och det är tack och lov inte så vanligt i en landsortskommun.
62. Vi har inte fört någon statistik men har uppfattningen att det är vanligare att barnfamiljer får problem med sitt boende nu än vad det varit tidigare.
63. År 2008. Den visade att Strängnäs kommun inte uppfyller regeringens fyra mål för att motverka hemlöshet.
64. Vi har i vår kommun inte någon tak över huvudet garanti. Fram tills vi gjorde kartläggningen till socialstyrelsen tyckte vi inte att vi hade några hemlösa. Med den "nya" definitionen så fick vi ihop 8 stycken: 3 st enligt situation 2, 4 stycken enligt situation 3, 1 enligt situation 4. Detta innebär inte att vi lämnar folk utan tak över huvudet, men det finns ingen riktlinje för just detta.
65. I april (2011) hade vi inga personer som saknade tak-över-huvudet (där vi får gå in och finansiera vandrarhem). I november 2010 var den siffran fyra stycken. Enligt Socialstyrelsens definitioner har vi ca 30 hemlösa.
66. Det har skett en ökning. Har bla fler familjer med kontrakt genom socialtjänsten.
67. En tydlig förändring i socialsekreterarnas förhållningsätt när hyresskulder för barnfamiljer diskuteras, oklart om det lett till färre vräkta barnfamiljer.
68. Den visade att antalet hemlösa ökar. Det är fler kategorier av personer som hör av sig till Socialtjänsten och söker hjälp. Det gäller människor som separerat eller personer drabbats av stora ekonomiska svårigheter och hyresskulder.
69. Vi har noterat att antalet barnfamiljer som blivit vräkta eller riskerar att bli vräkta har ökat.
70. Nej inte generellt, men vi har särskilda rutiner avseende barnfamiljer. Barn har i den meningen "tak-över-huvudet-garanti".
71. Ett löfte om verkställande av en boendekedja har givits verksamheten med start under hösten 2011, det borde innebära att ofrivilligt bostadslösa upphör i kommunen.
72. Det fanns ett projekt innan 2007 i vilket kommunen fick medel att jobba mot hemlöshet från Socialstyrelsen.
73. Ja. Fem stycken som var bostadslösa men inte hemlösa dvs. de hade någon stans att bo - i de flesta fall var de på HVB men utan bostad vid avslutad placering.
74. Det verkar vara flera som blir vräkta på grund av hyresskulder. Dessa erbjuds övergångskontrakt.
75. Vi har genomfört ett stort projekt kring hemlöshet och att förebygga detta. Vi inventerade då hur det såg ut inom socialtjänsten. Vi har även deltagit i tidigare nationella kartläggningar.
76. Det kommunala bostadsbolaget har blivit hårdare i sina bedömningar och kräver en garanti och avtal med socialtjänsten för att barnfamiljer som missköter sig ska få bo kvar.
77. Marginell förändring i antal, däremot ställer hyresvärden hårdare krav på omedelbar ekonomisk ersättning för hyresskuld.
78. I samband med de nationella enkäterna så har vi följt upp dessa siffror och kan konstatera att vi inte har någon känd hemlöshet i kommunen. Kan finnas någon enstaka som inte är beredd att underkasta sig de regler som finns utan väljer att lösa sitt boende självt.

79. Enligt försörjningsstöd och Barn o Ungdom så ökar antalet vräkningar pga försämrad ekonomi i gruppen barnfamiljer. Här jobbar vi aktivt att komma in så tidigt som möjligt för att undvika detta.
80. Socialnämnden följer utvecklingen av hemlösa genom att vi kontinuerligt mäter och redovisar detta i Socialnämndens styrkort.
81. Vi har en boendekonsulent Detta innebär att vi tidigt får signaler om någon barnfamilj riskerar att bli vräkt. Tidig upptäckt och förebyggande arbete har gjort att vi minskat denna risk.
82. Kontinuerligt. I princip att det alltid finns ett fåtal personer som har svårt med egna kontrakt etc. Samtidigt visar våra kartläggningar att såvitt vi vet finns det bara undantagsvis personer som saknar tak över huvudet.
83. Vi har tre bostadslösa personer f n och de är alla tre beviljade bostadssociala kontrakt och väntar på att få en lägenhet i lämplig storlek. En av dessa tre bor i jourlägenhet som socialnämnden har och de andra två bor hos kompisar.
84. Ca 50 hemlösa enligt Socialstyrelsens definition. Vanligast är andrahandskontrakt genom socialtjänsten. Den gruppen ökar.
85. Vi gjorde en i slutet av december, vi hade då 10 hemlösa och då menar vi hemlösa att de helt saknar bostad och bor på vandrarhem eller liknande.
86. Vi har ingen uttalad garanti men de som riskerar att bli avhysta blir alltid kontaktade av socialsekreterare för dialog om hur deras situation kan lösas.
87. Det är ofta ensamstående som har behov av det vi kallar för andrahandskontrakt. Vi har fortfarande en bostadsmarknad som ger möjlighet till boende, framför allt i kringbyarna så det brukar lösa sig.
88. Inga hemlösa, förutom de som socialstyrelsen räknar som hemlösa i vissa avseende med andrahandskontrakt.
89. Årlig kartläggning. 10-15 hemlösa enligt Socialstyrelsens definition 1.
90. En tendens till att fler yngre är på väg att mista sin sociala förankring pga missbruk/beroende.
91. Vi upplever att våra boendeassistenter har fått fler ärenden som rör barnfamiljer som riskerar att bli vräkta.
92. Det som görs när någon saknar boende är att vi försöker ordna ett tillfälligt boende på lägenhetshotell, vandrarhem eller liknande.
93. Vi gör det kontinuerligt, uppgifter tas fram och redovisas till socialnämnden i verksamhetsberättelse varje år.
94. År 2005 i samband med rivning av ett kommunalt fastighetsbestånd. Vissa boende blev då flyttade till nytt boende med socialt kontrakt.
95. 2010 uppskattades 8 personer vara "öppet" hemlösa. (Kriteriet då var att de saknade eget eller andrahandskontrakt). Ev mörkertal med yngre som "tvingats" bo hos ex föräldrar.
96. Har gjorts varje år, haft i snitt 5 hemlösa enl Socialstyrelsens kategorier.
97. Eftersom vi har en samlad socialtjänst möter vi de personer som är utsatta och marginaliserade i kommunen vid ansökningar om ekonomiskt bistånd, handläggning gällande missbruk samt utsatta familjer. Detta innebär att vi har kontinuerlig uppdatering av situationen.
98. Vi ser en ökning vilket för vår del innebär att vi idag har ca 150 andrahandskontrakt/social kontrakt/träningslägenheter och 115 hyresgarantier.